

Børnedemokratiske processer og medborgerskab i almene boligområder

Børnedemokratiet – en udvidelse af beboerdemokratiet

GHADIR AL-SARAF
Roskilde universitet

RUC
Roskilde Universitet

1 Indholdsfortegnelse

1. Abstract.....	2
1.1 <i>Keywords</i>	2
2. – Problemfelt.....	2
1.2 <i>Motivation og baggrund</i>	2
1.3 <i>Børn og byudvikling</i>	4
1.4 <i>Børnesynet</i>	6
2 Problemformulering.....	9
2.1 <i>Arbejdsspørgsmål</i>	9
3 Begrebsafklaring.....	9
4 Baggrundsviden.....	10
4.1 <i>Ghettolovpakken og Nøjsomhed</i>	10
4.2 <i>Børnedemokratiet</i>	14
5 Metode.....	18
5.1 <i>Kvalitativt interview</i>	19
5.2 <i>Informanterne</i>	19
5.2.1 <i>Afgrænsning</i>	20
5.3 <i>Interviewguide & Spørgeteknik</i>	21
5.3.1 <i>Kvalitative interview i praksis</i>	22
5.3.2 <i>Transskription</i>	22
5.3.3 <i>Kodning</i>	23
5.3.4 <i>Baggrund og afgrænsning</i>	23
6 Teori.....	24
6.1 <i>Medborgerskab og social klasse</i>	24
6.1.1 <i>Medborgerskab</i>	25
6.1.2 <i>Rettigheder og pligter</i>	25
6.1.3 <i>Det civile element</i>	26
6.1.4 <i>Det Politiske element</i>	26
6.1.5 <i>Det Sociale element</i>	27
6.1.6 <i>Det kulturelle element</i>	28
6.1.7 <i>Kritik</i>	29
6.2 <i>Deltagelsesstige</i>	30
6.2.1 <i>Teori og baggrund</i>	30
6.2.2 <i>Deltagelses trin og grader af medbestemmelse</i>	32
6.3 <i>Afrunding</i>	33
7 Analyse.....	34
7.1 <i>Analyse del 1: Børnedemokrati i praksis</i>	34
7.1.1 <i>Børnedemokrati som børneret</i>	35
7.1.2 <i>Tovholder</i>	38

7.1.3	Opstartsfasen	41
7.1.4	Udviklingsfasen.....	46
7.1.5	Realiseringsfasen.....	48
7.1.6	Delkonklusion	51
7.2	<i>Analysedel 2: Børnedemokratiets udfordringer og barrierer.....</i>	<i>52</i>
7.2.1	Kulturer i almene boligafdelinger og strukturelle udfordringer	52
7.2.2	Forældrene som gatekeepere.....	57
7.2.3	Delkonklusion	65
8	Diskussion	66
9	Konklusion	68
10	Litteraturliste	69

1. Abstract

The aim of this thesis is to examine on how children in the age group of 9-13, specifically from Danish social housing departments can develop and participate as equal citizens. The thesis will be focused on the Konradi project, “Kids Democracy”, this project is an attempt to implement UN’s Right of the Child article 12, which gives every child the right to be heard and taken seriously in all matters affecting them.

Konradi’s project “Kids Democracy”, will be examined through the theoretical lenses of T.H.Marshall’s “Citizenship and the Social Class”, Bryan Turner’s “Four model of Citizenship”, and Roger Hart’s “ A Ladder of Participation”. I will present four different views and perspectives from adults who are part of the project, concentrating on the advantages and obstacles faced of the implementation of the project in different social housing areas.

1.1 Keywords

Citizenship - Kids democracy – Social Housing – Children participation – Culture- area development

2. – Problemfelt

1.2 Motivation og baggrund

Dette speciale handler om inddragelse af børn og unge i udviklingen af almene boligområder med BD (Herefter bruges forkortelsen BD) som case. Formålet er at undersøge hvordan

børneinddragelse kan fremmes i udviklingen af almene boligområder. Specialet er inspireret af et tidligere praktikophold hos privatvirksomheden Konradi- liv i og mellem husene (Herefter forkortet til Konradi).

Konradi i og mellem husene er specialiseret i den almene boligsektor og har blandt de mange projekter de arbejder med, et projekt under navnet ”Børnedemokrati”. Det er netop børnedemokrati-projektet som motiverede mig til dette speciale. Motivationen er baseret på en praktikopgave, som handlede om at undersøge, hvordan børns personlige og individuelle udvikling kan styrkes i etableringsfasen af BD. I arbejdsopgaven bestod min rolle af i første omgang at interviewe projekterjer Søren Lillevang fra AKB Rødovre og to børnedemokrater fra pilotprojektet ved Milestedet, også i Rødovre. Formålet med disse interviews var at indsamle viden samt inddrage centrale aktører fra pilotprojektet i udfærdigelsen af et metodeudviklingsdokument for personlig og individuel udvikling i BD-projektet. Gennem interviews blev jeg introduceret for, hvordan BD har været med til at fremme børnenes individuelle udvikling, hvori de fik kompetencer i mundtlig præsentation, styrket selvtillid, lærte at gå på kompromis, samt viden i demokratiske processer. En Børnedemokrat valgte efter sin deltagelse i BD tilmed at melde sig i elevrådet på sin skole. Dertil beskrev Søren og de to børnedemokrater, hvordan forældre til børnedemokrater, efter børnenes deltagelse i BD, blev mere involverede i boligafdelingen og meldte sig ind i f.eks. bydelsmødre. BD er et samarbejdsprojekt mellem Konradi i og mellem husene og et alment boligselskab som har indgået et samarbejde med Konradi om at implementere projektet. Dertil er det i lige så høj grad også et samarbejde med beboerdemokratiet og driften.

BD har medvirket til at både de deltagende børn og deres forældre blev almindannet i forhold til deres rettigheder som beboere i den almene bolig sektor. Det kan føre til yderligere deltagelse i demokratiske processer. Dette fik mig til at reflektere over et tidligere studieprojekt jeg skrev med mine medstuderende. Studieprojektet omhandlede beboernes oplevelse af områdefornyelsen i Tingbjerg, der sigtede efter at få boligområdet ud af regerings ghattoliste. Beboerne ytrede herudover stor utilfredshed med hele byfornyelsen og stigmatiseringen af Tingbjerg som værende ghetto. De adspurgte beboere fortalte, at grunden til den manglende deltagelse i beboerdemokratiet blandt beboere med anden etnisk baggrund en dansk kan være kulturelt betinget. De fortalte at der generelt er stor uvidenhed om deres rettigheder som beboere.

Det manglende kendskab kan modvirkes ved at inddrage og oplære børn i demokratiske processer. Derfor rummer BD-projektet potentiale til at øge medborgerskabet i udsatte boligområder ved at inddrage børn i områdeudvikling gennem demokratiske processer. Dermed øges både børnenes og forældrenes kendskab til deres rettigheder i almene boligområder.

I næste afsnit præsenteres forskellige videnskabelige tilgange til børneinddragelse i byplanlægning for at kaste blik på forskningen på dette felt.

1.3 Børn og byudvikling

I dette afsnit præsenterer nogle forskningsbaserede perspektiver på børneinddragelse i planlægning og byudvikling for at give et overordnet billede af forskningens blik på problemfeltet.

Byplanlægning i Danmark har bevæget sig fra at være centraliseret og hierarkisk styret til at være mere netværksbaseret, hvor mange forskellige aktører har indflydelse i byudviklingen (Carstensen et al.2013:126). Den offentlige administration er blevet decentraliseret på et lokalt niveau og åbnet mere op, hvor borgere og virksomheder inddrages af kommunerne til et samarbejde om at fremme udviklingen i byerne (Højgaard Jensen et al. 2013:8). Med denne fremtrædende netværksbaseret tendens i byplanlægning inddrages borgerne som aktører i byplanlægning gennem borgerinddragelsesprocesser, hørings svar m.m. Borgerne er centrale for de har viden og kendskab som forbrugere af byrummet til, hvad der fungerer i praksis og hvad der fungerer mindre godt.

Marie Astrup fremhæver i sin LinkedIn publiceret artikel ” Hvorfor børns mening er vigtig i byudvikling” betydningen af at inddrage børn i lokalområde udvikling. Hun argumenter for at børn udgør 25% af den danske befolkning, og derfor bør deres perspektiver inddrages i byplanlægningen, da de fleste offentligt rum er designet af voksne til voksne, selvom forbrugerne hovedsageligt består af børn. Anvendelsen af det bymæssige rum afhænger af hvilket perspektiv man ser det fra. Børns brug er ikke det samme som voksnes., og derfor er deres perspektiver vigtige at inddrage i byplanlægning. Astrup fremhæver at urbanisering påvirker børns ret til at lege på et lokalt niveau, som oftest forsømmes i byplanlægning og design. Byrum skal designs så der skabes mulighed for rekreation, nysgerrighed og socialisering. For selvom Danmark er forpligtet til at sikre børnenes ret til at lege i forhold til FN's børnekonvention, så er implementering af FN's børnekonvention stadig et åbent spørgsmål (Astrup 2018).

Maria Nordström og Mark Wales argumenterer for, i deres forskningsartikel ” Enhancing urban transformative capacity through children's participation in planning”, at børns deltagelse i

områdeudvikling bidrager med for det første at bringe nye perspektiver på miljøet. Dermed udvides de eksisterende perspektiver på relationen mellem menneske og miljø i byplanlægning. For det andet argumenterer de for at børns deltagelse i planlægningsprocesser udfordrer eksisterende magtrelationer, når der i inddragelsen af børn skabes en voksen-barn-relation. For det tredje påpeger de et behov for ændringer i planlægningspraksisser og etablering af nye rutiner for at planlægge byer, som opfylder børns behov (Nordström & Wales 2019). Artiklen illustrer dermed et behov for flere børneinddragende tiltag og projekter i planlægningsfeltet, og etablering af nye vaner for at planlægge bedre byer, boligområder for børn.

Penelope Carroll, Karen Witten, Lanuola Asiasiga og Lin En-Yi præsenterer i forskningsartiklen ” *Children’s Engagement as Urban Researchers and consultants in Aotearoa/ New Zealand: Can it Increase Children’s Effektive Participation in Urban Planning?* ”, vinkler på og argumenter for at inddrage børn som medborger i område udvikling. De argumenter for at etablerede måder at planlægge på er blandt årsagerne bag manglende hensyntagen til at inddrage børnenes perspektiv i planlægning. Det er også planlæggeres manglende færdigheder og kompetencer i at medtage børns stemmer i planlægningen (Carroll et al. 2019).

I artiklen argumenterer de for at implementering af børneinddragelse er politisk og kulturelt afhængigt, og at det først er nu, 30 år efter etableringen af FN’s børnerettigheder, at der er kommet en anerkendelse af at børn bør konsulteres i beslutningsprocesser som ligeværdige medborger og kompetente aktører. Børn forventer voksne støtte/ vejledning, for at kunne udvikle relevante færdigheder i deltagelse såsom specifikke måder og metoder til at forme og præsenterer deres holdninger og perspektiver. Deraf fremlægges i forskningsartiklen at en facilitator, der skal hjælpe og støtte børn i inddragelsesprocessen, skal følgende:

- Vise interesse for i børnenes perspektiver.
- Have respektfulde forhold og tillid til inddragelsesparten.
- Streng refleksivitet -> nødvendigt for at undgå at reproducere lærer-elev, forældre-barn roller og tillade en ” anden voksen rolle” (Carroll et al. 2019 :417).

1.4 Børnesynet

Børn er fremtidens voksne de er i udvikling og er på vej til at blive voksne, dermed skal de lære noget. Børn og unge er først og fremmest mennesker ”i sig selv”, de gør ting og oplever verden på andre måder end voksne. De har særlig viden, som kræver særlige metoder. Disse to børnesyn udgør de centrale principper som rammesætter de voksnes forståelse af børn og måden man inddrager børn på. Børneinddragelsesprocesser afhænger af hvilket syn de voksne har på børn i og med at inddragelse af børn og unge sker ifølge Carstensen, Sehested, Lund og Kristiansen i samspil med voksne. Derfor påpeger de relevansen af de voksnes roller og kompetencer under inddragelsesprocesser for at sikre en ”*respektfuld og tillidsfuld dialog, der styrker børn og unges selvværd, så de kan tale deres sag og sætte spørgsmålstejn ved de voksnes argumenter* (Carstensen et al. 2013:147). De voksnes børnesyn har derfor en stor betydning for børneinddragelse og valg af inddragelses metoder, hvilket er vigtigt at have for øje i et børneinddragende projekt som børnedemokratiet.

Børnesynet har sociologisk set ændret sig fra barndommen værende et midlertidigt fase i livet og børn anses som inkompetente, og deraf blev studeret fra et voksent perspektiv. Felicity Hayball og Charlotte Skau Pawlowski definerer ” The new social studies of childhood” som en sociologisk tilgang, der præsenterer et teoretisk modsvar på en hidtil negligerende sociologisktilgang til barndommen (Hayball & Pawlowski 2018: 543). Hayball og Pawlowski argumenterede i deres videnskabelig artikel ” Using participatory approaches with children to better understand their physical activity behaviour” for vigtigheden af børneinddragelse for at bedre forstå børnenes fysiske aktivitet (Hayball & Pawlowski 2018: 542). De argumenterer for at gennem forskellige inddragende metoder kan børn bidrage til forskning u spørgsmålet om hvordan miljøet opleves fra et børneperspektiv. Trods det undersøgte felt ikke direkte er relateret til byplanlægningen på et lokalt niveau er artiklen relevant, da Hayball og Pawlowski argumenter at de finder inddragelse af børn og børneperspektiver er vigtigt for at forstå børnerelateret emner fra deres perspektiver. Hertil pointerer de at, når man arbejder med inddragelsesprocesser af børn og unge er en af de centrale udfordringer magt ubalance. De argumenterer at for at mindske magtforholdet mellem forsker og børn, bør børn og unge tilbydes en bred vifte af metodologiske redskaber og muligheder for dataindsamling. Dette vil ifølge Hayball og Pawlowski fremme børnenes selvtillid og vilje til at ytre deres holdninger (Hayball & Pawlowski 2018: 548).

I løbet af 1990'erne og frem blev børn anerkendt som aktive aktører med rettigheder. Dette ændret børnesyn kan dels tilegnes FN's børnekonvention som Danmark tiltrådte i 1991. FN's børnekonvention opstiller internationale retningslinjer som medlemslandene skal følge, for at sikre rettigheder for børn (BD). Den ændrede børnesyn understøttes af børne forskeren Hanne Warming, der har arbejdet meget med børneperspektiver og udviklet metoder til inddragelse af børn som ligeværdige aktører i socialt og pædagogisk arbejde. I Warmings bog "Børneperspektiver- Børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde" opremser Warming de historiske udviklinger af børnesynet med henblik på at illustrere, hvordan en nutidig børnesyn er sammensat fra byggesten fra religion og filosofi, byggesten fra psykologien og byggesten fra den nye barndomsforskning (Warming 2011:32). Ude fra den nye barndomsforskning primært baseret forståelse af "børn- så vel som voksne- som på én gang kompetente, vidende, reflekterede, intentionelle, robuste aktører i eget og andres liv og *samtidig* som inkompetente, uvidende, ureflekterede, ubevidste, sårbare objekter for andres handlinger, fortolkninger og beslutninger. På den måde gøres der op med den polære konstruktion af børn og voksne. Der er derfor også i højere grad tale om et menneskesyn end et barndomssyn" (Warming 2011:43). FN's børnekonvention spiller en stor rolle i forandringer i børnesynet, hvor børn på et samfundsmæssigt plan ifølge Warming har fået medborgerrettigheder, men det udelukker ikke der stadig er sket meget i forhold til børnesynet og hvorvidt børn skal have indflydelse på eget liv. Der er en dobbelthed og konflikt i hvorvidt det er godt eller dårligt at børn inddrages som ligeværdige med en relation bygget på forhandling og begrundelse frem for autoritet, og hvorvidt børn belastes med at få indflydelse. " *I den nye barndomsforskning er det blevet påpeget, at selvom indflydelse og inddragelse naturligvis kan være belastende, kan det være endnu mere belastende ikke at have indflydelse og blive inddraget (Lee,1999; Warming 2002a og 2006b). Man kan derfor sige at indflydelse og inddragelse både kan være belastende, aflastende og styrkende. Det gælder i øvrigt ikke kun for børn, men også for voksne. Hvorvidt og i hvilken grad det bliver det ene eller det andet afhænger i høj grad af, hvordan inddragelsen foregår og af de voksnes reaktioner på barnets aktive medvirken (Warming, 2002a).* "(Warming 2011:30-31). Dette er relevant at have for øje i inddragelsen af børn i beslutningsprocesserne i BD, og kigge efter hvordan voksne reagerer på børnenes forslag for områdefornyelse. Børnerettigheder og børnesynet er trods den historiske fremgang og FN's børnekonventionen stadig under udvikling, og dette er lige så glædende for børnekonventionens artikel 12:

”Deltagerstaterne skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet; barnets synes punkter skal tillægges passende vægt og overensstemmelse med dets alder og modenhed” (FN’s børnekonvention artikel 12). (Retsinformation 2023)1.

Implementeringen af retningslinjerne kan som Astrup belyste er efter 32 år stadig et åbent spørgsmål. Maria Bruselius-Jensen og Anne Mette W. Nielsen bekræfter udfordringer med børnerettigheder i praksis og at ”juridiske og praktiske analyser har vist, at den rettighed, der følger af artikel 12, er meget beskeden og begrænset Når der udvikles deltagelsesaktiviteter for børn og unge, bliver det ofte fremstillet som noget, der er nødvendigt og specielt, fordi børn og unge ikke har de samme borgerrettigheder og politiske rettigheder som voksne (Bruselius-Jensen & Nielsen 2022:166). Mange inddragelsesprocesser forekommer enten sent eller for overfladisk i beslutningsprocessen og igen begrundes dette med voksnes bekymringer for hvordan børn kan inddrages på en ordentlig måde. ” Problemerne er velkendte, men der findes faktisk en række deltagelsesaktiviteter for unge, som tilsyneladende har indflydelse på beslutningsprocessen på kollektivt niveau, og nogle forskere har sat fokus på, hvorfor disse aktiviteter ser ud til at lykkes (feks. Shier et al.,2014; Tisdall et al., 2014; Crowley, 2015; Le Borgne & Tisdall, 2017). Nogle af disse eksempler omfatter en central gruppe af unge som mødes om et bestemt emne, udvikler ideer om problemerne, vidnesbyrd om løsningerne på dem og præsenterer deres ideer for (de voksne) beslutningstagere, og på den måde er de med til at skabe forandring. Grupperne får støtte fra voksne, typisk ved at der stilles en voksen facilitator, logistisk støtte og andre ressourcer til rådighed, som understøtter gruppen i at mødes, men projekterne er stadig ungestyrede, fremfor at de unge er medforskere sammen med de voksne.” (Bruselius-Jensen & Nielsen 2022:167). Det er vigtigt at påpege at i dette citat refereres til unges lige værdige inddragelse i forskningsfeltet specifikt, men forskernes inddragelsesaktiviteter for mere medborgerrettigheder til børn stemmer i høj grad overens med procedurerne i BD hvor der er en voksen tovholder som facilitator og børnene præsenterer forslag for beslutningstagere (afdelingsbestyrelsen).

Trods den øgede akademiske interesse for børneinddragelsesprocesser er der stadig mangel på undersøgelser af børneinddragelse i planlægning og udvikling af almenboligområder.

Derfor vil jeg i dette speciale undersøge hvordan medborgerskab for børn kan fremmes gennem BDprojektet, hvor formålet er at give børn i alderen 9-13 år medbestemmelse i områdeudvikling af almene boligområder. BD er dermed et eksempel på en systematisk forankrede børneinddragelse for at fremme medborgerskab i almene boligområder. Derfor er det også formålet at undersøge hvilke udfordringer projektet støder på undervejs og som kan stå i vejen for en eventuel forankring af BD.

2 Problemformulering

Hvordan kan børns medborgerskab fremmes og deltagelse i områdeudvikling forbedres i almene boligområder gennem børnedemokrati?

2.1 Arbejdsspørgsmål

1. Hvordan inddrages børn som ligeværdige aktører i områdeudvikling gennem etablering af BD i almene boligområder?
2. Hvilke udfordringer kan påvirke etablering og forankring af BD i almene boligområder?

3 Begrebsafklaring

I dette afsnit præsenteres læseren for min forståelse af nogle af de centrale begreber, jeg anvender i specialet.

Almenboliger: Dækker over nonprofit sociale lejeboliger. Disse blev iværksat som et værktøj i klassekampen af arbejderbevægelsen. Almene boligforeninger har til formål at skabe billige men samtidig gode og sunde lejligheder, som ingen må tjene på at drifte. Driften betales gennem huslejen (Graversgaard 2020).

Beboerdemokrati: Organisering af de almene boligforeninger forgår gennem beboerdemokrati. Det er beboerne i de enkelte afdelinger, der gennem flertalsdemokratisk princip kan nå til enighed om hvad huslejen i boligafdelingen skal bruges på. Alle beboere har, uanset socialklasse mulighed for at være ligeværdige medborgere med en politisk stemme i beslutningsprocesser vedrørende boligområdet (Sørensen 2022).

Drift/Driften: Alt der har at gøre med vedligeholdelse af indendørs og udendørs arealer i boligområdet. Der er forskellige driftsmodeller afhængigt af ønskerne i boligområdet og hvad der er muligt.

Driftsmedarbejder: Dækker over alle, der arbejder med driften af et boligområde. Når jeg bruger begrebet, driftsmedarbejder, dækker det dog primært over stillingsbetegnelsen vicevært.

Ghetto: Et ifølge regeringen udsat boligområde.

Helhedsplan: En helhedsplan er en udviklingsplan for et bestemt boligområde ofte i samarbejde mellem boligorganisation og kommune. I helhedsplanen præsenteres både udviklingstiltag, økonomi for udvikling og tidsramme for gennemførelsen af planen.

4 Baggrundsviden

4.1 Ghettolovpakken og Nøjsomhed

I dette afsnit præsenteres en kort historisk gennemgang af ghettolovpakkens betydning for boligområdet Nøjsomhed. Formålet er at forstå nogle af de udfordringer der opstår i forbindelse med etableringen af BD i Nøjsomhed. Kategorisering af Nøjsomhed som udsat boligområde har sat gang i en konfliktfyldt helhedsplan for at få boligområdet af listen inden for fire år. Det er derfor relevant at få et indblik i boligområdets historiske kontekst i BDs etableringsfase, for senere i analysen, at forstå, hvordan medborgerskabsidealet bliver udfordret som effekt af regerings udspil mod parallelsamfund. Forudsætningerne for at komme på ghettolisten, eller den nuværende betegnelse ”liste over parallelsamfund”, var følgende under den daværende regering med Lars Løkke Rasmussen som statsminister 2016- 2019:

Ved et ghettoområde forstås et alment boligområde med mindst 1000 beboere, hvor andelen af indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande overstiger 50 pct., og hvor mindst to af følgende fire kriterier er opfyldt

- 1. → andelen af beboere i alderen 18-64, der er uden tilknytning til arbejdsmarked eller uddannelse, overstiger 40 pct. Opgjort som gennemsnittet over de seneste 2 år*
 - 2. → Andelen af beboere dømt for overtrædelse af straffeloven, våbenloven eller lov om euforiserende stoffer udgør mindst 3 gange landsgennemsnittet opgjort som gennemsnit over de seneste 2 år.*
 - 3. → Andelen af beboere i alderen 30-59 år, der alene har en grunduddannelse, overstiger 60 pct. af samtlige beboere i samme aldersgruppe.*
 - 4. → Den gennemsnitlige bruttoindkomst for skattepligtige i alderen 15-64 år i området (eksklusive uddannelsessøgende) er mindre end 55 pct. af den gennemsnitlige bruttoindkomst for samme gruppe i regionen. (Regeringen 2016-2019)*
-

Disse kriterier er stadig gældende som definition på et udsat boligområde, og er rammesættende for en liste over udsatte boligområder, som regeringen hver 1. december udgiver (Bolig og Planstyrelsen 2022).

Jeg henviser til daværende regerings beskrivelse af ghettoområder, i og med at Nøjsomhed blev udpeget som et udsat boligområde i 2018. Det er som følge deraf at boligorganisationen Boliggården vedtog en konfliktfyldt Helhedsplan (Boliggården 2020).

Helhedsplanen havde til formål at renovere og omdanne 96 familieboliger til tilgængelighedsboliger målrettet beboere over 50 år, som er i arbejde, for at undgå at Nøjsomhed og Sydvej blev kategoriseret som hård ghetto (Boliggården 2019:27).

Figur 1 Billede over nyetableret elevatorskakt i Nøjsomhed, som en del af omdannelsesindsatsen i boligområdet. (Taget 20.april 2023)

I et interview med TV 2 Lorry fortalte den daværende direktør at Boliggården ikke havde andet valg end at gennemfører helhedsplanen (Slavensky 2019).

” – Som reglerne er, så har vi fire år til at få Nøjsomhed af ghettolisten. Hvis det ikke lykkedes, så tvinges vi til at rive 60% af vores familieboliger ned eller sælge dem. Og det vil betyde, at mange flere beboere mister deres hjem. Så det er desværre et nødvendigt onde at gennemføre helhedsplanen ”(Slavensky 2019).

Dermed kan man sige at regeringens stigmatisering af Nøjsomhed som udsat boligområde, sætter Boliggården i klemme mellem demokratisk organisering af boligafdelingerne på den ene side og regeringens parallelsamfundsudspil på den anden side.

Helhedsplanen blev d. 28. november 2019 i et beboermøde nedstemt, og beboerdemokratiet blev i dette tilfælde sat til side. Den demokratiske organisering der ellers kendetegner den almene boligsektor i Danmark, blev som følge af regeringsudspil nedprioriteret. Dette blev, som Anje Halmstad (Bestyrelsesformand i Boliggården) udtrykte, gjort for at undgå yderligere konsekvenser, hvis det ikke lykkedes boligorganisationen at få Nøjsomhed ud af listen inden for 4 år (Boliggården

2020). I det sidste nævnte scenarie ville Nøjsomhed blive kategoriseret som hård ghetto og 60% af familieboligerne skulle lægges om gennem enten salg eller nedrivning (Boliggården 2019:27).

Figur 2. Overordnet Tidsplan for Nøjsomheds-historik med ghettolisten

Boliggården iværksatte helhedsplanen på trods af boligafdelings beslutning, hvilket har i gang sat en retssag fra opsagte beboere i Nøjsomhed mod Boliggården (Heim 2020). Sagen har været dømt til fordel for Boliggården i Byretten og i Østre Landsret, men beboerne har fået lov til at føre sagen i Højesteret. Helhedsplanen og opsigelsen af de 96 lejemål har en betydningsfuld rolle for samarbejdet mellem boligorganisationen og beboerne i BD-projektet. Denne betydning bliver udfoldet under analysedel 2.

I dette afsnit har jeg præsenteret en overordnet gennemgang af renoveringsprocessen i Nøjsomhed. Dette for at illustrere hvordan strukturelle lovgivninger kan påvirke medborgerskabet på et lokalt alment boligafdelingsniveau. Boliggården var fanget mellem beboerens nedstemning af Helhedsplanen og regeringens drastiske tiltag. Derfor valgte de efter daværende direktørs udsagn det ”nødvendigt onde”. Som protest imod de opsagte lejemaal valgte de at gå rettens vej mod boligorganisationen. Dette tyder på at der var utilfredshed blandt beboerne, fordi de følte at deres ret til deres bolig blev frataget.

4.2 Børnedemokratiet

I følgende afsnit præsenteres læseren for BD-projektets historiske udvikling, nogle af de anvendte metodiske redskaber og udviklingsmodellen for at danne en bedre forståelse for projektets størrelse og fundament.

Børnedemokrat handler om, at det enkelte barn har størst mulig indflydelse på eget liv i boligområdet, og at beboerdemokratiet gør det muligt for børnene at komme til orde og blive mødt i øjenhøjde i en ligeværdig samtale med henblik på at skabe fællesskab og etablere løsninger, der skaber bedre boligområder for alle”

(Børnedemokrati 2023)

Resultaterne fra en børneinddragende proces i en boligafdeling i Rødovre tilbage i 2010-2012 skabte grobund for ønsket om en systematisk og vedvarende børneinddragelse, som et udvidet element i det allerede eksisterende beboerdemokrati (Boligselskabet AKB, Rødovre & Konradi- liv i og mellem husene 2016:9).

Børneinddragelsesprocessen blev iværksat af ejendomslederen Søren Lillevang, som ønskede at høre børnenes perspektiver i etableringen af nye legepladser i boligområdet, hvori man fandt ud af at voksnes forslag og skitser ikke stemte overens med børnenes ønsker. Hidtil har områdeudvikling som mange andre steder været præget af en voksenstyret planlægningstilgang, når man planlagde for børn. Efter børneinddragelsen valgte boligafdelingen at lytte til børnene.

” Resultatet har været at legepladserne er flittigt besøgt af børn både i og udenfor bebyggelsen, og at de endnu ikke har været mål for hærværk” (Boligselskabet AKB, Rødovre & Konradi- liv i og mellem husene 2016:9). Legepladserne har nu været fri for hærværk i ca. 4 år. Derfor har effekten af at planlægge med børn været til fordel for boligområdet.

Derfor blev BD udviklet som et pilotprojekt i et samarbejde mellem Konradi og boligselskabet AKB Rødovre. BD blev etableret i boligafdelingen Ved Milestedet i perioden 2015-2016. Pilotprojektet havde til sigte at udvikle børneinddragende metoder, hvori børnene kan oplæres i udvikling af boligområdet gennem deltagelse i demokratiske processer. Konradis erfaring med almenboliger og demokratiske processer, førte til udvikling af aktiviteter, såsom børnemøder og møder med beslutningstagere, der havde til formål at oplære børn til at indgå i en demokratisk dialog. Viden om børneinddragelse hentede man ind fra Børnerådet, såsom hvor mange børn det var optimalt at inddrage på samme tid. Herfra fik man også anbefalet aldersgruppen 9-13 år.

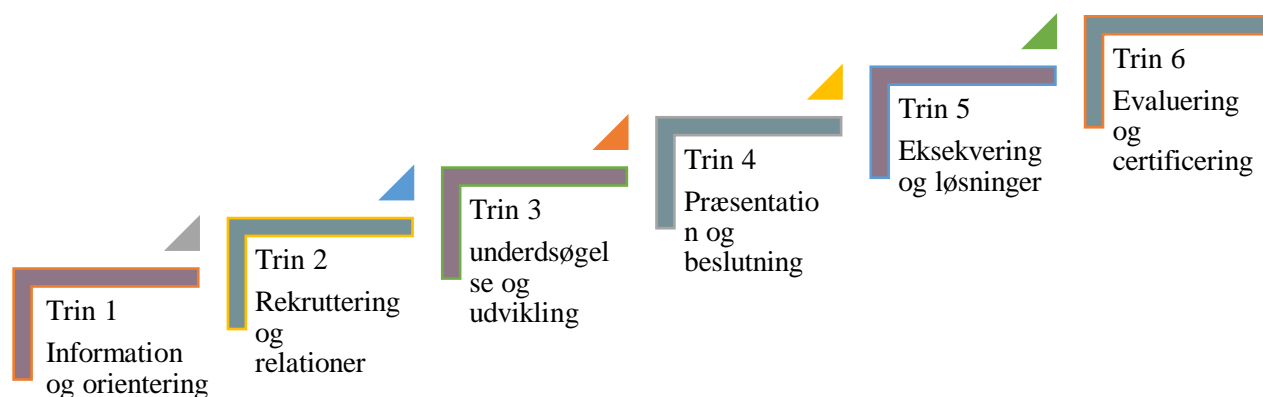

Figur 3. kort over de udvalgte boligafdelinger i udviklingsprojektet (BD 2023)

I 2017- 2019 blev udviklingsprojektet af BD gennemført i fire forskellige boligafdelinger på tværs af landet (Børnedemokratiet 2023). Processerne og metoderne fra pilotprojektet blev understøttet med et udviklingsprojekt, hvori erfaringerne blev dokumenteret og dannede grundlag for en 6- trins model for etableringsprocessen for projektet BD.

De fire boligområder er Etmelunden i Odense med deltagelse af 11 børnedemokrater, Kanalkvarteret i Ålborg med deltagelse fra 4 børnedemokrater, håndværkerparken i Slagelse med

deltagelse af 6 børnedemokrater og Ved Milestedet i Rødovre med deltagelse af 9 børnedemokrater (AKB Rødovre & Konradiliv i og mellem husene 2019).

Figur 4 :Konradis 6-TRINS MODELLEN FOR IMPLEMENTERING AF BD I ALMENE BOLIGOMRÅDER (BILAG 2:9)

Første trin handler om at informere samt orientere beboerne i boligområdet om BD, hvad projektet handler om og hvad formålet er med projektet. Dette kan gøres gennem uddeling af foldere, banken på døre og invitationer til et fælles introducerende møde. I rekrutteringsfasen er der både juridiske og etiske overvejelser man må tage i betragtning med hensyn til børneinddragelse fx juridisk kræves der indhentning af børneattester. Samtykke samt tilladelser fra forældre skal også være på plads (Børnedemokrati 2023). I rekrutteringsfasen er målet at rekruttere 5-7 børn i alderen 9-13 år som frivilligt har interesse i at være med til at udvikle boligområdet. Det er derfor vigtigt for BD at tovholderen, der ofte er en driftsmedarbejder, skaber god relation til børnedemokrater i rekrutteringsfasen. Det vil øge børnenes tillid til tovholderen. Dette kan fremmes gennem forskellige sociale aktiviteter som kan finde sted i forlængelse af BD's aktiviteter som f.eks. en ekskursion, fællesspisning efter et børnemøde eller eventuelt via en tivolitour hvis børnene ønsker det (Børnedemokrati 2023).

Trin 3 er kendetegnet ved at børnene med et kamera gennem fotosafari-metoden, undersøger og udforsker hvad de synes godt om i boligområdet, hvad de synes mindre godt om, samt hvad de ønsker forandret. Børnenes holdninger til boligområdet og deres perspektiv, samt ønsker for hvad de ønsker forbedret, synliggøres for voksne og de andre børnedemokrater. Gennem adskillige børnemøder udvikler børnene deres ideer og forslag, som de drøfter med driftsmedarbejderen. Forslagenes eventuelle muligheder og begrænsninger diskuteres også. Når børnenes forslag er klar til at blive præsenteret for beslutningstagerne, starter projektets trin nr. 4, hvor afdelingsbestyrelsen går i demokratisk dialog med børnene og børnene argumenterer for deres forslag. Hvis forslaget godkendes af beslutningstagerne, kan en realiseringsproces, og dermed trin 5 begynde og eksekvering af forslaget igangsættes.

Sidste trin består af en evaluering af hele den 2-årige etableringsproces og deraf kan boligområdet certificeres som en børnedemokratisk boligafdeling (Børnedemokrati 2023).

Børnedemokratiets metoder og aktiviteter for børneinddragelse i områdeudvikling

Aktivitet	Ekskursion	Foto- og videosafari	Børnemøde	Møde med beslutningstagere
 <p>1. Hvad handler aktiviteten om?</p>	<p>At tage på en faglig tur ud af boligområdet med fokus på læring om demokrati i praksis.</p> <p>Der er forskellige steder man kan besøge:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Andet boligområde der arbejder med børnedemokrati • Folketinget • Kommunalbestyrelsen • Frivillig forening der arbejder med demokrati • Boligorganisation • Venskabsbørnebestyrelse /venskabsbørnedemokrater • Fælles børnedemokratidag 	<p>At få børnenes perspektiv på de fysiske forhold i bolig- og/eller lokalområdet ved at bevæge sig på en tur rundt i bolig- og/eller lokalområdet.</p> <p>Der kan være forskellige temaer for en safari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tryghed • Sikkerhed • Gode og mindre gode steder i boligområdet 	<p>At børnene udvikler, drøfter og beslutter idéer om aktiviteter og forandringer i deres boligområde.</p> <p>Der er forskellige måder man kan gennemføre et børnemøde på (arbejds- og mødeformer):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traditionelt møde, fx med dagsorden, ordstyrer etc. • Workshop • Fremtidsværksted • Walk-and-talk • Oplæg og inddragelse af lokale ressourcer fx brandvæsen • Kombination af oplæg og gruppearbejde 	<p>At børnene får mulighed for en demokratisk dialog med beslutningstager(e) om demokrati eller om idéer, hvilke børnene har brug for beslutningstagers opbakning til.</p> <p>Der er forskellige beslutningstager i og omkring børnedemokratiet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Afdelingsbestyrelse • Organisationsbestyrelse • Direktør i boligorganisation • Borgmester • Kommunalbestyrelse
 <p>2. Hvad er formålet med aktiviteten?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • At give børnene viden og inspiration om demokrati i praksis • At opdatere nye samarbejdspartnere – for både børn og voksne - i og uden for boligområdet • At styrke børnenes fællesskab med hinanden og med de voksne 	<ul style="list-style-type: none"> • At de voksne får viden og inspiration fra børnene om børnenes syn på boligområdet, særligt de fysiske forhold • At børnene danner egen holdning til boligområdet • At anvende en kreativ metode, der kombinerer fysisk aktivitet og fx digitale medier 	<ul style="list-style-type: none"> • At børnene sætter deres præg på boligområdet igennem konkrete aktiviteter og/eller fornyelser i boligområdet • At styrke børnenes selvværd og glæde, når de selv er med til at udforme boligområdet • At styrke børnenes samarbejde med både hinanden og de voksne 	<ul style="list-style-type: none"> • At børnene får viden om de demokratiske beslutningsprocesser både i og uden for boligområdet • At børn får indsigt i at initiativer kan kræve opbakning og tilslutning fra andre beslutningstager • At skabe tættere relation mellem børnene og beslutningstager

Figur 3 Børnedemokratiets oversigt over aktiviteter og formål med aktiviteterne (Børnedemokrati 2023 a)

Fælles for alle boligområderne er den almene boligsektor, som Konradi er specialiseret i. Den almene boligsektor har en unik demokratisk konstruktion i Danmark med afdelingsbestyrelser og driftspersonale som faste drivende ressourcer. Formålet med BD-projektet er at give børn boende i den almene boligsektor en stemme i deres boligområde gennem en løbende og systematisk børneinddragelse i det allerede etableret beboerdemokrati. Dermed kan BD identificeres som en udvidelse af beboerdemokratiet, hvori børn igennem kontinuerlige demokratiske processer kan have medbestemmelse i udviklingen af deres boligområde. De kan præsentere deres forslag til beslutningstagerne (afdelingsbestyrelse og sjældne tilfælde borgmester) og gennem dialog og argumentation kan de komme til enighed. Det er ud fra et børnesyn, hvor børn anses som ligeværdige parter og værdifulde ressourcer i planlægning af lokalsamfundet (Børnedemokrati 2023). For at implementere BD i et boligområde er det vigtigt for Konradi at forankre projektet i boligområdets driftspersonale, da det er også driften i boligområdet som varetager beboerdemokratiet til dagligt. Dette udfoldes i første del af min analyse, hvor jeg undersøger BD i praksis. I anden del af min analyse undersøger jeg hvilke udfordringer der har været i etableringsprocessen i Nøjsomhed og andre boligområder. Jeg kommer også ind på hvilke forhindringer, der har spændt ben for forankringen af projektet i andre boligområder.

BD er en udvidet udgave af beboerdemokratiet, som er essentielt for den almene bolig sektor i Danmark. Formålet er at give børnene en stemme i lokale boligområder og bringe deres perspektiver frem. Børn anes som ligeværdige ressourcer med relevante vidensperspektiver, der med fordel kan inddrages i udviklingen af boligafdelinger.

Konradi har i samarbejde med boligorganisationen Boliggården etableret BD i boligafdelingen Vapnagård. De arbejder nu på at implementere BD i henholdsvis boligafdeling NV og Nøjsomhed. Det er især implementeringen i Nøjsomhed, som har mødt mange udfordringer, derfor er det relevant at undersøge disse udfordringer, for at få en forståelse for hvilke barrierer, der kan opstå i forbindelse med systematisk og vedvarende børneinddragende processer i almene boligområder.

5 Metode

Formålet med dette afsnit er at beskrive de metodiske overvejelser, der er anvendt til indsamling af specialets empiriske grundlag. Specialet funderer hovedsageligt over kvalitative forskningsmetoder. Målet er at få indsigt i informanternes menneskelige oplevelser og erfaringer af BD's inddragelsesprocesser i udvikling af almene boligområder.

Svend Brinkmann og Lene Tanggaard beskriver de kvalitative forskningsmetoder som forskerens interesse for hvordan noget opleves, gøres eller udvikles.

Begrebet 'kvalitativ' er i opposition til 'kvantitativ'. Når forskning er kvalitativ, betyder det almindeligvis, at man interesserer sig for, hvordan noget gøres, siges, opleves, fremtræder eller udvikles, Man er fx optaget af at beskrive, forstå, fortolke, eller dekonstruere den menneskelig erfarings kvaliteter."

(Brinkmann & Tanggaard 2020:15)

Fordelen ved kvalitative tilgange er, at man kan få dybdegående viden om individuelle erfaringer og oplevelser med etableringen af BD i praksis. I og med at det er individuelle perspektiver, kan det påpeges at resultaterne ikke er generaliserbare, men kan derimod pege frem mod nogle generelle tendenser, som er relevante at have for øje. Derfor har jeg valgt at inddrage de forskellige aktørers perspektiver, for at skabe et nuanceret overblik. Kvalitative interviews suppleres med dokumentmateriale genereret gennem sneboldsmetoden. Fremgangsmåden er, at man vælger et eller

flere startsdokumenter, hvorefter man lader sig inspirere af indbyrdes referencer mellem dokumenter (Brinkmann & Tanggård 2020: 189).

5.1 Kvalitativt interview

For at skabe en forståelse af de involverede aktørers bevæggrunde for deres deltagelse i BD, har jeg valgt at benytte mig af kvalitative interviews som metodisk redskab til at opnå viden om emnet. Dette er for at bringe informanternes erfaringer med børneinddragelse i udvikling af almene boligområder frem og kaste lys over hvilke muligheder og udfordringer de involverede aktører oplever i etableringen af BD i almene boligområder.

5.2 Informanterne

Specialets empiriske materiale består af 4 semistrukturerede kvalitative interviews. Informanterne består af Stine Konradi stifter og leder af Konradi. Jeg har også interviewet juniorkonsulent Sophie Rotne Willumsen, hovedbestyrelsesformand i Boliggården Anje Holmstad, samt driftsmedarbejder og tovholder for BD i Nøjsomhed Stig Hansen. Jeg vil herunder begrunde valget af hver informant og hvad de hver især bringer af viden til specialet.

Stine Konradi

Stine Konradi har en kandidatgrad i statskundskab og er virksomhedsejer af Konradi. Jeg har valgt at interviewe Stine, for at forstå de bagvedliggende tanker og grundideer bag udviklingen af BD-konceptet, som hun i samarbejde med Søren Lillevang, ejendomsleder af AKB Ved Milestedet i Rødovre, har udarbejdet. Stine har grundlæggende viden om processerne bag udviklingen af BD, som er brugbar i forståelsen af projektet.

Hun har dertil praksisviden fra pilotprojektet og udviklingsprojekterne, som kan fortælle om hvordan BD implementeres i forskellige boligområder med varierende forudsætninger. Dertil er det relevant at tage højde for at Stines rolle som ejer af firmaet er anderledes end i udviklingsfaserne, hvor hun var konsulenten i felten. Nu har hun mere fokus på ledelse og har ansatte konsulenter under sig, til oplæring af driftsmedarbejdere i håndtering af BD. Derfor har jeg valgt at supplere med endnu en informant fra Konradi.

Sophie Willumsen

Det første interview jeg gennemførte, var med Sophie Willumsen, som er juniorkonsulent i Konradi med en akademisk baggrund i By, bolig og bosætning. Sophie har været tilknyttet BD-projekter i forskellige almene boligområder og har praksisviden om og erfaring med BD-processer, som er relevante at bringe frem i specialet. Dette er for at forstå, hvordan børn inddrages i projektet og, hvilken indflydelse de får i udviklingen af boligområdet. Dertil arbejder Sophie mere i praksis med feltet end Stine, og er den ansvarlige konsulent for etablering af BD-projekterne i 3 boligafdelinger i Helsingør, boligområdet Vapnagård, Nøjsomhed og Nordvest. Udfordringer og barrierer i BD kan bringes frem i lyset gennem Sophies erfaringer med BD-projektet i de forskellige boligområder hun er tilknyttet. Det er med hjælp fra Sophie at jeg kunne komme i kontakt med driftsmedarbejder i Nøjsomhed Stig Hansen og bestyrelsesformand i Boliggården Anje Holmstad.

Stig Hansen

Stig Hansen er en driftsmedarbejder i boligorganisationen Boliggården i Helsingør og er tilknyttet BD i boligområdet Nøjsomhed. Jeg har under mit praktikophold i Konradi, erfaret at etableringsprocessen af BD i Nøjsomhed har været udfordret af forskellige årsager, og at rekrutteringsfasen har været vanskelig i boligafdelingen. Derfor valgte jeg at interviewe Stig, for at inkludere en driftsmedarbejders perspektiv.

Anje Holmstad

Anje Holmstad er formand for boligorganisationen Boliggården i Helsingør og er bestyrelsesformand for boligområdet Vapnagård. Anje Holmstad har som hovedbestyrelsens formand kendskab til etableringsprocesser i 3 boligafdelinger. Hun har som bestyrelsesmedlem i Vapnagård været med til beslutningsdelen, hvor børnedemokrater har præsenteret deres forslag. Det er derfor relevant at inddrage hendes perspektiv i analysen, der på den ene side kan fortælle om BD set fra en bestyrelsesmedlems perspektiv. Samtidigt kan hendes fortælling som boligorganisationsformand bidrage til at forstå processer og udfordringer i organisering af den almene boligsektor.

5.2.1 Afgrænsning

De fire informanter præsenterer hver sit aspekt af BDs primære aktører i etableringen af BD.

Grundet specialets begrænsede omfang, har jeg valgt at fokusere på de voksnes perspektiv. I specialet inddrages børnenes perspektiver ikke, hvilket har betydning for helhedsbilledet af BD. Det sætter den begrænsning, at min undersøgelse ikke kan konkludere, hvorvidt projektet er en succes set med børns øjne. Jeg får heller ikke indsigt i børnenes oplevelse af indflydelse og medbestemmelse.

Jeg kunne have valgt at interviewe Søren Lillevang, men valgte at fokusere på de mere udfordrede boligområder i BD-projektet.

Jeg kunne have valgt at trække tråde til BD i Grønland, men har valgt at fokusere på BD i Danmark, da jeg mener at det fortjener en særskilt undersøgelse.

5.3 Interviewguide & Spørgeteknik

For at skabe en sammenhængende samtale og give plads til at informanten kan udfolde sine holdninger og besvarelser, har jeg benyttet den semistrukturerede interview type. Semistrukturerede interviews suppleres ofte med en interviewguide, hvor spørgsmålene er inddelt efter emner. En semistruktureret interviewguide gør det muligt for interviewer, at tilpasse spørgsmålene undervejs efter informantens besvarelse og de emner informanten selv bringer på banen. Dermed bliver samtalen mere sammenhængene. Jeg har i denne forbindelse udarbejdet 2 forskellige interviewguides. Et til interviewene med Konradi og et til driftsmedarbejderen og afdelingsbestyrelsens formand. I udarbejdelsen af interviewguiderne, har jeg været inspireret af T.H. Marshalls medborgerskab og social klasse, Roger Harts inddragelsesstige samt Hanne Warmings børneperspektiver.

Brinkmann og Tanggaard fremhæver betydningen af interviewerens rolle under interviewet og hvordan man som interviewer, kan være aktivt lyttende, opmærksom, og forstående med hensyn til informantens fortælling (Brinkmann & Tanggaard 2020:49).

Derfor var jeg under interviewforløbet optaget af at informanterne følte sig hørt og forstået, så vedkommende kunne trygt udfolde sine besvarelser. Undervejs prøvede jeg at supplere med uddybende spørgsmål såsom: ” kan du uddybe det lidt, kan du komme med eksempler på det?”, for at holde fortællingen i gang og samtidigt få afklaret nogle indforståede termer.

Spørgsmålene i begge interviewguides er inspireret af Roger Harts inddragelsesstige, hvor jeg fx spørger ind til hvilke metoder der bliver anvendt, hvordan rekrutteres børnene i BD og hvor meget

indflydelses børnene har i beslutningsprocessen. Nogle spørgsmål er formuleret med afsæt i Hanne Warmings teori om børnesyn, hvor jeg f.eks. spørger til informanternes motivering for BD og, hvilke fordele de oplever ved implementering af projektet. Formålet er at undersøge om børnene mødes med et børnesyn som ligeværdige borger med ret til at deltage i område udvikling.

5.3.1 Kvalitative interview i praksis

Som etiske overvejelse har jeg informeret informanterne om formålet med interviewet, hvad interviewet bliver anvendt til og frem for alt fået deres samtykke på at samtalen blev optaget. Dertil har jeg tilbudt informanterne muligheden for anonymisering af interviewet, hvor alle har fravalgt dette.

I interviewet med Stine havde vi planlagt et fysisk interview, men af forskellige årsager, måtte vi foretage interviewet over opkald. Da vi havde opbygget en god relation til hinanden gennem mit praktikophold, vurderede jeg at ændringen af interviewformen ikke vil have en afgørende betydning for indsamlingen af min empiri. Vores relation gør, at det ikke påvirker interviewet, at det foretages som opkald, hvor fysiske kropstegn, såsom øjenkontakt, nikkende godkendelse osv. er fraværende. På den anden side kan vores relation påvirke svarene i det omfang at samtalen bliver indforstået og uklar for læseren. Derfor pointerede jeg netop at svarene ikke måtte blive for indforståede. Når det forekom, stillede jeg opfølgende spørgsmål, for at få en uddybende forklaring.

Efterfølgende kunne jeg udføre et opfølgende interview med Stine, da jeg efter transskriberingerne af mine interviews, følte jeg at jeg manglede supplerende information om udviklingsprojektet. Jeg ønskede at få svarene over mail, men da det ikke var muligt for Stine, blev vi enige om et kort møde. På den måde kunne jeg få svarene på en 10 minutters lydoptagelse, som jeg har valgt at transskribere som et uafhængigt afsnit i Bilag 2, hvor det første interview med Stine er blevet transskriberet og farvekodet.

5.3.2 Transskription

Jeg har valgt at transskribere alle interviews, hvoraf transskriptionerne næsten er ordrette. Jeg har frasorteret fyldeord som ”ja, sådan, altså, ikke og øh”, da disse ord er oftere anvendt i talesprog og ikke er relevante at medtage, medmindre man ønsker at foretage en diskursive analyse af sproget.

Dertil er frasortering valgt, for at skabe sammenhængende og forståeligt data, som kan citeres i analysen.

I transskriberingen af f.eks. interviewet med Stine, der er foretaget som telefonopkald, har jeg valgt at notere, at vi blev afbrudt af et andet opkald. Dertil er samtalen der er foregået før og efter afbrydelsen blevet frasorteret, da det er af personlig karakter og ikke er relateret til emnet eller interviewet.

5.3.3 Kodning

Jeg har valgt at farvekode interviewene efter gennemgående temaer, som jeg fandt frem til efter gennemførelsen af alle interviewene. De fire fremtrædende temaer er BD, hvor informanterne italesætter projektet. Det andet tema er driften, som handler om driftspersonalets organisering, arbejdsopgaver og indbyrdes forhold. Det tredje tema, børnesyn, er inspireret af Warmings børneperspektiver, og dækker over forskellige forståelser af børneinddragelse.

Medborgerskab, er et tema, hvor informanterne italesætter medborgerskab eller manglen deraf.

Nogle temaer er teoretisk inspireret såsom børnesyn og medborgerskab, mens andre er organisatoriske såsom BD og Driften. Nedenunder er listen over farvekoderne tilknyttet temaerne.

Gul: BD
Grøn: Driften
Lyserød: Børnesyn
Rødt: Medborgerskab

5.3.4 Baggrund og afgrænsning

Min interesse for BD er vokset gennem et tidligere praktikophold i Konradi. Tidligere viden og erfaringer med projektet i praksis, kan metodisk relateres til feltarbejde. Dette er dog ikke medtaget som metodisk tilgang i specialet, men bør nævnes, da det har haft en betydning for valg af informanter. Jeg har som en del af praktikopgaver, interviewet Søren Lillevang og 2 børnedemokrater, som nu er over 18 år. Interviewene har givet mig viden og indsigt i pilotprojektet og udviklingen af BD i Rødovre. Det er deraf at interessen for Helsingør er groet, da etableringsprocessen i Helsingør netop ikke forløb gnidningsfrit, som det var tilfældet i Rødovre. For at disponere ressourcerne hensigtsmæssigt er specialet afgrænset geografisk til boligområderne i Helsingør.

6 Teori

Dette afsnit har til formål at fremlægge de teoretiske perspektiver som danner rammen for specialets analyse, samt at beskrive sammenhængen mellem teorierne.

Jeg har valgt at inddrage Roger Harts ”Deltagelsesstige”, da stigen viser de forskellige niveauer og grader, hvormed børn kan inddrages på. For besvarelsen af arbejdsspørgsmål 1 vælger jeg at kombinere Hanne Warmings børneperspektiver med Roger Harts deltagelsesstige. Hanne Warming børneperspektiver kan anvendes som et værktøj til at forstå hvilke børnesyn de involverede aktører i BD-besidder, samt hvorvidt børnesynet har en betydning for børnenes grad af deltagelse.

Jeg har valgt at anvende Thomas Humphrey Marshalls ”Medborgerskab og socialklasse”, da denne tilgang giver en sociologisk forståelse af begrebet medborgerskab og illustrerer sammenhængen mellem rettigheder, pligter og individets følelse som en ligeværdig medborger i en kapitalistisk markedsøkonomi. I et projekt målrettet den almene boligsektor som BD, er det relevant at inddrage Marshalls definition af medborgerskabsbegrebet for at forstå beboernes og heraf børnenes rettigheder og pligter samt undersøge, hvordan BD-projektet kan fremme medborgerskab i udsatte boligområder, hvor der hersker en forestilling om at beboere med anden etnisk baggrund ikke er aktive medborgere i samfundet og involvere sig ikke i deres lokale boligområde. Derfor inddrager jeg Turners videreudvikling af Marshalls medborgerskabsbegreb.

Dertil anvender jeg Marshalls og Turners tilgange som et analytisk redskab til besvarelsen af arbejdsspørgsmål 2, da rettighederne eller manglen derpå kan forklare nogle af de oplevede udfordringer og barriere i etableringsfasen af BD i udsatte boligområder.

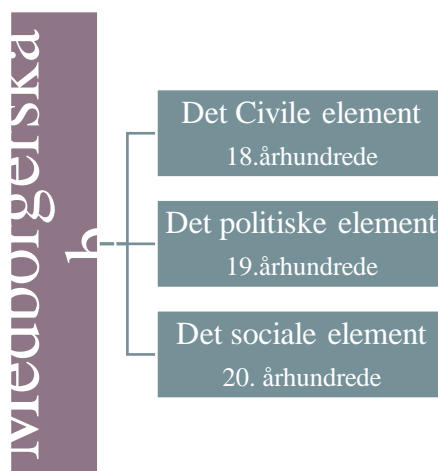
6.1 Medborgerskab og social klasse

Thomas Humphrey Marshall var en britisk sociolog, som i 1950 har udgivet en bog, hvori han opstiller et ideal for sammenhængen mellem ”*Medborgerskab og socialklasse*”. Bogen anerkendes nu som en sociologisk klassiker og illustrer et ideal for hvordan en civiliseret social orden kan udvikles samt opretholdes i et kapitalistisk samfund med klasseuligheder. Jeg anvender Marshalls sociologiske forståelse af medborgerskab og socialklasse som et teoretisk afsæt til at forstå hvordan medborgerskab kan fremmes gennem børneinddragelse i den almene boligsektor. Dette gøres via en gennemgang af BD’s inddragelsesprocesser og overvejelserne herom.

6.1.1 Medborgerskab

Marshall definerede 3 elementer som begrebet ”medborgerskab” består af.

De 3 elementer er historisk betinget. Medborgerskabsbegrebet som vi kender den i dag hviler ifølge Marshall på udviklingen af civile, politiske og sociale rettigheder i løbet af de 18.,19. og 20.århundrede (Marshall 2003:67). Derfor kan medborgerskabet som det defineres af Marshall forstås som en samfundsmæssig og historisk forankret proces. Demokratisk medborgerskab har været længe under udvikling og forudsætter eksistensen af rettigheder i form af de tre elementer, for at en borger kan føle sig anerkendt som ligeværdig medborger (Marshall 2003:54,77).

Figur 4. Medborgerskabsbegrebet og sammenhængen mellem de tre elementer

6.1.2 Rettigheder og pligter

Alle har lige rettigheder uanset socialklasse, derfor er det vigtigt at sociale, politiske og civile rettigheder ikke tildeles efter økonomisk velstand. Marshalls skildring mellem pligter og rettigheder er essentiel i forståelsen af samfundsmæssig integration og solidaritet.

Forestillingen er imidlertid ikke den, at pligterne tegner fællesskabet, mens rettighederne tegner individet. Rettighederne skaber nemlig selv i kraft af deres universelle karakter lighed i status og dermed samfundsmæssig integration og solidaritet, og det er derved, at fællesskabsforestillingen kan betegnes som distinkt liberal. De universelle rettigheder er udtryk for ligeværdige borgeres gensidige anerkendelse i det politiske fællesskab, som med medborgerskabet (citizenship) betegner, og som både adskiller sig fra før-moderne fællesskaber baseret på slægtskab og fra national-patriotiske, følelsesbetonede fællesskaber.

(Marshall 2003:23, 102)

Rettigheder og pligter skal, ud fra Marshalls forståelse, være universelle for at borgere kan føle sig ligeværdige i et samfund. Universelle rettigheder og generelle pligter såsom værnepligt, uddannelsespligt, skattepligt, bør ifølge Marshall være rettet mod alle borgere og ikke mod en bestemt gruppe (Marshall 2003: 23).

For at være en ligeværdig borger et fællesskab, må individerne føle sig anerkendt i det politiske fællesskab. Dermed kan medborgerskab først og fremmest betragtes som individets følelse af at være anerkendt som ligeværdig borger, for derefter at kunne fuldføre sine borgerskabspligter i samfundet (Marshall 2003:78).

Udviklingen af de tre elementer og den gradvis udvidelse af medborgerskabsrettigheder er komplementære ifølge Marshall og ”*sigter mod en højere grad af formel lighed mellem de sociale klasser*”(Jæger 2000:224). Marshall erkender et eksisterende spændingsfelt mellem demokrati og kapitalisme, hvor han skrev ”*det er tydeligt at i det tyvende århundrede har medborgerskabet og det kapitalistiske klassesystem ligget i krig*” (Marshall 2003:80), så længe at et lige medborgerskab anerkendes, så kan ulighed i indkomst være acceptabel (Marshall 2003:48)

6.1.3 Det civile element

Nødvendige rettigheder for den individuelle frihed udgør ifølge Marshall det civile element. De fleste institutioner, der er direkte forbundet med de civile rettigheder udpeges af Marshall som værende domstolene, i og med at der er tale om følgende rettigheder:

- - Ytringsfrihed
- - Menings og religionsfrihed
- - Retten til at besidde ejendom og at indgå gyldige kontrakter
- - Retten til retfærdig rettergang
- - Retten til at hævde og forsvare alle ens rettigheder ved en retfærdig og rimelig proces på lige fod med andre (Marshall 2003: 53).

6.1.4 Det Politiske element

” *Ved det politiske element forstår jeg retten til at deltage i udøvelsen af politisk magt, enten som medlem af et organ med politisk autoritet, eller ved at vælge medlemmerne af et sådant organ. De tilsvarende institutioner er parlamentet og lokale rådsforsamlinger.*” (Marshall 2003:54).

Politiske rettigheder er ifølge Marshall at have politisk frihed og ret til at stemme og deltage i demokratiet. Her udgøres institutionen af nationale og lokale parlamenter.

Som beboer i et alment boligområde har man mulighed for at deltage i beboerdemokratiet og være med i afdelingsbestyrelsen, eller man kan vælge medlem af afdelingsbestyrelsen.

Afdelingsbestyrelsen kan i høj grad kategoriseres som en lokal rådsforsamling, da medlemmerne kan håndtere økonomiske og driftsmæssige opgaver i hverdagen. Alle beboere i en almen boligafdeling kan møde op til det årlige afdelingsmøde og dermed har man som beboer ret til og mulighed for at vælge, hvem man ønsker at blive repræsenteret af i afdelingsbestyrelsen. Dermed kan medborgerskab i de almene boligområder stemme overens med Marshalls tese om sikringen af medborgerskab for alle, uafhængigt af evnerne til at leve op til markedets krav og vilkår (Marshall 2003:27).

6.1.5 Det Sociale element

”Ved det sociale element forstår jeg hele spektret fra retten til et mindstemål af økonomisk velfærd og sikkerhed, til retten til at få fuld andel i den sociale arv og at leve et civiliseret menneskes liv i overensstemmelse med de standarder der dominerer i samfundet.” (Marshall 2003:54, 98).

Angående de tættest forbundene institutioner med det sociale element pointeres uddannelsessystemet og socialforsorgen af Marshall. Sociale rettigheder havde til formål at mindske klasseulighed mellem individerne, ved at staten sikrede at dække det minimum behov for et individ og dermed bekæmpede fattigdommen. Ved fx at målrette en socialydelse efter indkomst, kan man udligne indkomstforskellen blandt befolkningen, men risikerer på den anden side at der opstår en psykologisk diskrimination (Marshall 2003:112-114). Derfor bør udvidelsen af sociale ydelser ifølge Marshall være *”ikke primært et middel til at udligne indkomster. I nogle tilfælde kan det have denne virkning, i andre ikke... Det der betyder noget, er at der sker en generel berigelse, en almen reduktion af risiko og usikkerhed, en udligning mellem de mere og de mindre heldige stillede på alle niveauer- mellem raske og de syge, de beskæftigede og de arbejdsløse, de gamle og de aktive, ungkarlen og familiefaderen med mange at forsørge.”* (Marshall 2003:114).

Ved større byudviklingsprocesser kommer det fælles bedste ifølge Marshall før det individuelle behov, hvori ulighed kan opstå (Marshall 2003:120). Det er deraf relevant at *”ulighederne kan tolereres inden for et grundlæggende egalitært samfund under forudsætning af at de ikke er*

dynamiske, det vil sig at de ikke skaber incitament der udspringer af utilfredshed og følelsen af at >> det her liv er ikke godt nok til mig<<, eller >> jeg er besluttet på at min søn skal spares for hvad jeg måtte finde mig i<<. Men den form for ulighed der plæderes for i hvidbogen, kan kun retfærdiggøres hvis den er dynamisk, og hvis den faktisk skaber incitament til forandring og forbedring. ” (Marshall 2003:140).

6.1.6 Det kulturelle element

En videreudvikling af Marshalls medborgerskab findes i Bryan S. Turner medborgerskabsteori som for det første identificerede forskellige typer af medborgerskab og tilføjede kulturelt medborgerskab som det 4. element.

Turner definerede fire undertyper af medborgerskab, opdelt i to separate akser. En aktiv og en radikal form er, når medborgerskabet har udviklet sig ned fra som konsekvens af en social kamp. Mens Turner anså en passiv form for medborgerskab, som værende pålagt ovenfra som en ’ *ruling-class strategy* ’ for inkorporering (Turner 1994). Turner tilføjede at i fraværet af tillid til den offentlige sfære, søger nogle til familien som det ”naturlige ” rum for moralske udvikling. Derefter argumenterer Turner for at politik bliver privatiseret, og den passive karakter af borgeren bliver forstærket (Turner 1994).

Samfundsmæssige kulturelle forståelser og historiske kontekster har præget udviklingen af det moderne medborgerskab ifølge Turner. Her peger han på betydningen af at den græske homoseksuelle ekskluderede kvinder i deltagelsen i Polis. Han peger også på at den franske revolutions betydning for udviklingen af nationalstaten som rettighedsbærer (Turner 1994). Med globaliseringen opstod en ny forståelse for medborgerskab, hvor det politiske medborgerskabs rettigheder ikke udelukkende konstitueres på det nationale niveau, men også på et globalt niveau f.eks. europæisk niveau gennem EU (Turner 1994).

Turner mente at moderne medborgerskab også er gældende i en kulturel henseende med forestillingen om en fælles kultur, hvor borgerne kan deltage på lige fod (Turner 1994). Et kulturelt og politisk spørgsmål, som Turner stillede i 1994 var, hvilken slags fremtidige forhold der vil være mellem islam og vesten (Turner 1994).

Turner fremsatte en undren om hvorvidt islam kan være en af de vigtigste kilder til en fundamentalisering af kulturen i modsætning til postmoderne forbrugerisme og sekulære relativisme. Eller om en europæisk forestilling om medborgerskab være tilstrækkelig og tilpas fleksibel til at imødegå udfordringen med etnisk mangfoldighed og kulturel pluralisme. (Turner 1994). Der er en spænding mellem moderne medborgerskab med alles lige adgang til deltagelse og postmoderne kultur med anerkendelse af uforlignelige forskelle ifølge Turner.

‘Although there is a tension between modern citizenship and postmodern culture, I do not regard this problem as ultimately without solution. In some respects, the postmodern recognition of incommensurable difference may be merely an extreme version of the conventional problem of liberalism with its celebration of individuality. A postmodern cultural aesthetic might simply involve the recognition and acceptance of extreme cultural fragmentation, the importance of local knowledge and cultures, the promotion of feminist recognition of the significance of emotional commitments to different cultural preferences, and the attempt to recognize rather than to incorporate various ethnic, regional and subnational cultures. Thus, the postmodern critique of grand narratives would prohibit the imposition of national standardization by a high culture and the development of a national curriculum. The de-hierarchization of culture would be compatible with the democratic thrust of modern citizenship norms. (Turner 1994)

I ovenstående citat kommer Turner med et løsningsforslag til, hvordan postmoderne kulturel æstetik kræver en anerkendelse af en ekstrem kulturel fragmentering. Han peger også på vigtigheden af lokal viden og kulturer samt forsøget på at anerkende forskellige etniske, regionale og subkulturer i stedet for at inkorporere. Turner indså at det er gennem denne anerkendelse af forskellige kulturer at kulturel afhierarkisering kan finde sted. Afhierarkisering af kulturen vil dermed stemme overens med den demokratiske drivkraft i moderne medborgerskabsnormer (Turner 1994).

6.1.7 Kritik

Der findes en del kritik af Marshalls forståelse af medborgerskabsbegrebet, hvoraf nogle fremhæver Marshalls manglende hensyntagen til globaliseringens nye vilkår såsom arbejdsløshed og marginaliseringsproblemer. Dette adresseres af Jørgen Loftager, der i forordet til den danske udgave af Marshalls teori medborgerskab og social klasse, skriver at Marshalls teori bygger på lige deltagelse, hvor ” Målet er sikringen af medborgerskabet for alle uafhængigt af evnerne til at leve op til markedets krav og vilkår.” (Marshall 2003: 26-27). Der er ligeledes rejst kritik af Marshalls

teori, da der siden udgivelsen i 1950, er sket en global samfundsmæssig udvikling, som ifølge nogle forskere forudsætter udviklingen af et globalt medborgerskab, og ikke kun forholde sig til den nationalretslige ramme som Marshalls teori gør (Marshall 2003:26).

Det er her af at Bryan S. Turners kulturelmedborgerskab som 4. element og de fire undertyper af medborgerskab anvendes som supplerende tilgang til Marshall medborgerskabsapparat.

I forhold til den samfundsmæssige udvikling og globalisering vil jeg blot påpege et kritisk punkt ved anvendelsen af teorien. Dette punkt er at Marshalls teori er fra før udformningen af børnerettighederne og FN's verdensmål, hvilket er relevant at forholde sig til. Den ændrede børnesyn der kan kategoriseres som udvidelse af de sociale rettigheder er opstået i takt med et politisk element i form af FN's børnekonventionen, som forpligter medlemslandene til at implementere nogle love der er med til at sikre børnerettighederne. F.eks. at staten skal beskytte børn og unge mod vold, misbrug og seksuelle overgreb (Børneportalen 2023)B. Mads Meyer Jæger bringer i sit tidsskrift om T.H.Marshall og det moderne medborgerskab en kritik af Marshall for ”*hans manglende blik for social konflikt som samfundsforandrende kraft.*” (Jæger 2000: 226).

Den manglende hensyntagen til kulturelt medborgerskab adresseres af Turner, som udvider Marshalls 3 inddeling af medborgerskab med et kulturelt medborgerskab som det 4. element.

6.2 Deltagelsesstige

Hvordan man inddrager børn i udvikling af et boligområde, fortæller os om hvilken grad af medbestemmelse børnene får og deraf hvilke rettigheder de får tildelt. Derfor er det relevant at inddrage Roger Harts ”deltagelsesstige” som et teoretisk redskab til en analyse af børneinddragelsesprocesserne i projektet BD. Dette med henblik på at kunne undersøge, hvilken grad af medbestemmelse børn får i almene boligområder gennem BD-projektet.

6.2.1 Teori og baggrund

Roger Hart er en børnerettigheds akademiker som har videreudviklet Sherry Arnsteins velkendte teori ”A ladder of citizen participation” så den kan anvendes som målestok for forskellige grader og niveauer hvorpå børneinddragelse kan foregå. Teoretisk er Roger Harts deltagelsesstige i stor lighed med Sherry Arnsteins deltagelsesstige, som begge funderer på empowerment- rationalet. Empowerment-rationalet går i alt sin enkelthed ud på at styrke børnenes følelse af medborgerskab,

samt øge deres medbestemmelse i et fællesskab. Deltagelsesstigen hos både Arnstein og Hart er et værktøj, der har til sigte at vise de forskellige inddragelsesniveauer og graden af medbestemmelse. Det er en omfordeling af magt i den forstand at jo mere medbestemmelse man får som deltager jo højere bliver graden af deltagelse. Ifølge Arnstein er medborgerskabsdeltagelse, som først er at finde på stigen sidste trin, en form for borger-empowerment, der gør det muligt for alle at deltage i fællesbeslutninger, der i sidste ende kan iværksætte betydelige sociale reformer (Arnstein 2019:24). I lighed med Arnstein er Roger Harts deltagelsesstige en Bottom-up tilgang, som viser hvordan børn i forskellige niveauer kan blive inddraget alt efter graden af medbestemmelse og inddragelse i beslutningsprocesser. Børnene har ifølge Hart ret til medbestemmelse i processer og projekter der påvirker deres liv, men det er vigtigt at forholde sig til magtfordeling for ” *young people’s participation cannot be discussed without considering power relations and the struggle for equal rights. It is important that all young people have the opportunity to learn to participate in programmes which affect their lives.* ”

Vender vi tilbage til børneinddragelsen i almene boligområder, hvor det ifølge regeringen visse steder er et parallelsamfund. Det er i sådanne områder, at børn med anden etnisk oprindelse ofte er udfordrede. Det er ifølge Hart her børneinddragelse bliver specielt vigtigt og er en fundamental ret (Hart 1992:6).

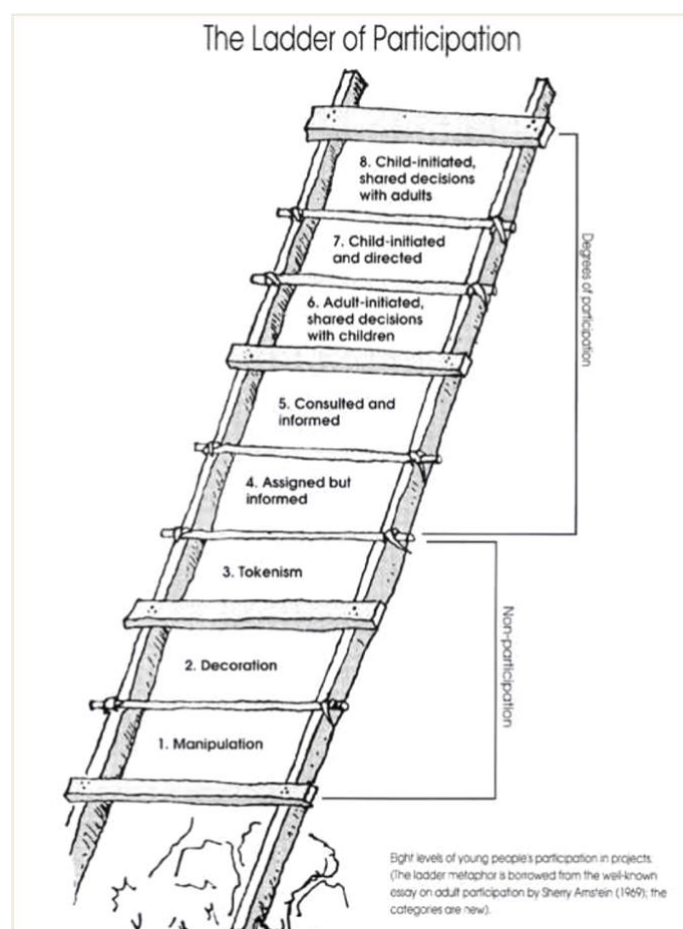
This is especially so for disadvantaged children for through participation with others such children learn that to struggle against discrimination and repression, and to fight for their equal rights in solidarity with others is itself a fundamental democratic right” (Hart 1992:6).

Deltagelse er ifølge Hart en fundamental ret i et fællesskab. For at lære at være en deltagende voksen medborger, må man som barn inddrages i demokratiske beslutningsprocesser især i samfundsprojekter, som fx områdefornyelse kan kategoriseres under, hvoraf børn kan få ansvar og udvikle kompetencer (Hart 1992:7). Dermed opstår medborgerskabet som en proces hvori børn og voksne indgår i et samarbejde, og det er gennem samarbejde med forskellige aktører at børn lærer at tage mere ansvar samt tilegner sig demokratiske kompetencer.

Vi har nu fået kendskab til Harts børneinddragende perspektiv og kan i kommende afsnit dykke ned i modellens trin og grader af deltagelse.

6.2.2 Deltagelses trin og grader af medbestemmelse

Deltagelsesstigen består af otte trin og to grader af inddragelse. De første tre trin på stigen består af 1. manipulation og 2. dekoration og 3. Tokenisme / symbolsk deltagelse og defineres af Hart som værende en "ikke deltagelses" grad. Det er fordi i **manipulations**-trinnet bliver børn ikke informeret og gør blot, hvad voksne beder dem om, uden at forstå hvad deres bidrag anvendes til og uden at vide hvad de bidrager med. I stogens andet trin finder vi **dekoration**, hvor det er fx ifølge Hart, når børn iklædes noget symboliserende tøj og skal optræde med det i et arrangement som de ved meget lidt om og ingen mulighed har for at påvirke. Tredje trin er som navnet antyder en **symbolsk deltagelse**, hvor børn bliver spurgt til råds med det formål at give børnene en stemme, men børnene har ingen eller ringe indflydelse på emnet eller måden de kan kommunikere på, og heller ingen mulighed for at formulere egne holdninger (Hart 1992:9).

Figur 5. Roger Harts Deltagelsesstige (Hart 1992:8)

Det er først når vi befinder os på 4. trin ”udpeget og informeret” at reel deltagelse kan finde sted. For at et projekt kan defineres som deltagende opstiller Hart følgende betingelser:

1. Børnene forstår formålet med projektet
2. Børnene får at vide, hvem der har ønsket at inddrage dem i projektet og hvorfor.
3. Børnene har en meningsfuld rolle i stedet for en dekorerende rolle.
4. Børnene melder sig frivilligt efter at de er blevet præsenteret klart for projektet.

Udpeget og informeret handler om at voksne ønsker at inddrage børn til en specifik anledning såsom en konference, hvor børnene bliver udpeget af voksne og informeres om deres rolle. Her er det ifølge Harts vigtigt at skelne mellem, hvilken rolle børnene får, så det ikke bliver en dekorerende rolle men at børn fx får en praktisk rolle såsom at vise deltagerne i konferencen, hvor de skal sidde (Hart 1992:11).

På femte trin er børn **konsulteret og informeret** i et voksen initieret og udført projekt. Børn inddrages som konsulenter hvor de informeres om projektet og hvad de ønskes at bidrage med og deres holdninger tages alvorligt.

Stiger vi op på sjette trin **voksen initieret, fælles beslutninger med børn** så er det på dette trin ifølge Hart, at ægte deltagelse finder sted, i og med at børnene er inddraget i beslutningsprocessen, og selvom det er voksen initieret, så tages beslutninger i et fællesskab mellem børn og voksne (Hart 1992:12).

På stigenes syvende trin beskrives projekter som er **initieret og besluttet af børn**, hvor de voksnes rolle er at være til rådighed. På ottende trin er projekterne også **Børne initieret**, men **beslutninger træffes i et fællesskab mellem børn og voksne**. Det er projekter som er både initieret og gennemført af børn, hvor det er på børnenes eget initiativ voksne inddrages. I beslutningsprocessen er børn og voksne ligeværdige (Hart 1992:14).

6.3 Afrunding

Jeg har i dette kapitel præsenteret Marshalls og Turners teori om medborgerskab og Roger Harts inddragelsesstige. Jeg anvender begge teorier som optiske perspektiver hvor fra jeg kan fortolke og behandle det indsamlede datamateriale. I første analysedel vil jeg med hjælp fra Harts inddragelsesstige ud fra informanternes fortælling, undersøge hvilken grad af inddragelse børnene opnår ved at deltage i projektet BD. Jeg undersøger graden af deltagelse ved at kigge på hvad børnedemokrater i de forskellige BD projekter har været med til at udvikle samt hvordan beslutninger blev taget. For at finde frem til om børn bliver inddraget som ligeværdige aktører med

indflydelse på medbestemmelses niveau, anvender jeg Harts inddragelsesstige som målestok for hvad børnene bliver inddraget og hvor meget indflydelse børnedemokrater har haft i beslutningsprocessen.

Marshalls ideal om medborgerskab anvender jeg som teoretisk ramme for at forstå de udfordringer og barriere, som spænder ben for projektet BD i udsatte boligområder der fremkommer i informanternes fortællinger.

7 Analyse

Analysen inddeler jeg i to dele, hvoraf den første del er mere deskriptiv og handler om hvordan projektet udføres i praksis. Hvem beslutter hvad og hvilken grad af medbestemmelse får børnene? Formålet med del 1 er at skabe en forståelse af hvordan BD-projektet i praksis inddrager børn som ligeværdige borgere i almene boligområder, samt hvordan de involverede aktører oplære børnene i at være demokratiske medborgere. Jeg vil i analysens del 2 præsentere læseren for de udfordringer og forhindringer informanterne oplever i BD-projektet. Informanternes fortællinger bringer holdninger fra de tre positioner som voksen frem, konsulent, driftsmedarbejder og bestyrelsesmedlem. Med udgangspunkt i Marshalls ideal om medborgerskab som lige civile, politiske og sociale rettigheder for alle borgere uanset økonomisk klasse, undersøger jeg hvad der står i vejen for at et medborgerfremmende projekt kan lykkes i udsatte boligområder. Interviewene peger på **tre** gennemgående elementer som udfordrer etableringen og forankringen af BD i almene boliger. Disse elementer udpeger jeg som værende ghettolovpakken, relationer, og samarbejde. Hvert element udgør et afsnit i analysedel 2, hvor jeg udfolder hvordan hvert element påvirker BD-projektet og jeg prøver at forstå årsagen med hjælp fra Marshalls ideal om medborgerskab.

7.1 Analyse del 1: Børnedemokrati i praksis

Dette afsnit har til formål at kaste blik på informanternes erfaringer fra BD og bringe deres praksisviden frem. Fx præsenteres læseren for, hvordan en tovholder bliver udvalgt til at facilitere BD. Hvem udvælger tovholder? Hvordan rekrutteres børn til projektet? Hvad har børnene været med til at bestemme og hvilken grad af medbestemmelse har de fået? Hvem har indflydelse på beslutningsprocessen, og hvilke fordele og potentialer for medborgerskab rummer projektet? Disse spørgsmål besvares ved hjælp af interviewdata, som med min forståelse af Roger Harts

deltagelsesstige kan skabe overblik over BD's fordele og potentialer for at fremme medborgerskab blandt børn i alderen 9-13 år i almene boligområder. Hensigten med denne analysedel er også at tydeliggøre BD-projektets processer i praksis og bringe informanternes eksempler på disse frem. For at få et samlet overblik over de anvendte metoder og inddragelsesprocesser underinddeles første analysedel i tre dele, 1. Rekrutteringsfasen 2. udviklingsfasen (fotosafari, børnemøder, forberedelse til møde med beslutningstager) og 3. realiseringsfasen (møde med beslutningstager, realiseringsproces). Inden rekrutteringsfasen vil jeg præsentere, hvad der motiverede Stine til at lave BD-projektet, for at skabe en forståelse af bevæggrunde for projektet ud fra Warmings børnesyn og Marshalls ideal om medborgerskab i afsnittet BD som børneret.

7.1.1 Børnedemokrati som børneret

For at forstå hvordan BD er blevet iværksat i de forskellige boligområder spurgte jeg Stine Konradi om hvem der var initiativtagere til projektet. BD er blevet efterspurgt af forskellige aktører, som Stine beskriver, har der nogle steder været beboerdemokrater, nogle steder ledelsen i organisationen og et sted driften (Bilag 2:14). At initiativet er kommet fra forskellige aktører, tyder det på at interesse for børneinddragelse fremkommer på tværs af aktørerne i den almene boligsektor. Det ændrede syn på børn og en mere aktiv inddragelse beskrives af Warming som en samfundsmæssig udvikling, der er afstedkommet af blandt andet FN's børnekonvention, som giver børn medborgerrettigheder (Warming 2011:30).

Det er relevant for specialet, at selvom Danmark har tiltrådt børnekonventionen i 1991, så er det ifølge Warming først efter at Danmark er blevet kritiseret for ikke at leve op til konventionen, at børn fik politisk udstedte rettigheder. Konventionen som ramme er også ”blevet indskrevet i lovgivninger vedrørende det socialt og pædagogisk arbejde med børn og unge” (Warming 2011:30). Udviklingen af børnerettigheder på pædagogiske og sociale områder stemmer overens med Marshalls antagelse af at Medborgerskab er tredelt og består af civile, politiske og sociale elementer, hvor udvikling af medborgerrettigheder er historisk betinget og forudsætter en gensidig afhængighed mellem elementerne (Marshall 2003:53), og at ”medborgerskab er en status der bliver tildelt dem der er fuldgyldige medlemmer af et samfund. Alle der besidder medborgerstatus er lige med hensyn til de rettigheder og pligter som denne status er forlenet med.” (Marshall 2003:78-79).

Dermed kan FN's børnekonvention kategoriseres med afsæt i Marshalls forståelse som en blanding af det sociale og det politiske element. Jeg definerer børnekonventionen som en blanding af det

sociale og det politiske element netop fordi børn i Danmark har fået tildelt nogle sociale og civile rettigheder i dansk lovgivning, såsom onlinerettigheder, skolerettigheder, skilsmisserettigheder m.m. (Børneportalen 2023a). Noget andet, der også relevant for børneinddragelsen i områdeudvikling er FN's artikel 12, som foreskriver børns ret til at blive hørt og inddraget i alle beslutninger vedrørende deres liv. Inspireret af Marshalls tekst kan artikel 12 forstås som en politisk rettighed, der er udstedt af en politisk anerkendt institution. FN bekendtgjorde med børnekonventionen i 1989 børn som medborger i det globale samfund, og forpligter alle medlemslandene til at overholde børnerettigheder (Redbarnet 2022).

Inspireret af Turners kulturforståelse og Warmings moderne børnesyn, kan sammenhængen mellem etableringen af børnerettigheder og det ændrede børnesyn illustrere en samfundsmæssig kulturel ændring, der baner vejen for udvikling af børneinddragende projekter som BD. FN's børnerettigheder kan på det globale plan fortolkes, med afsæt i Marshalls ideal, som en lovgivningsramme for civile, politiske og sociale rettigheder, hvor kapitel 12 foreskriver børns ret til inddragelse i beslutninger vedrørende deres liv kan kategoriseres som en social rettighed. Stine henviser ligeledes i kommende citat til børnekonventionen, hvor hun ser det som en pligt at inddrage børn i udviklingen af deres boligområde for at leve op til børnekonventionen og dermed anser hun børneinddragelsen som en politisk ret stedfæstet af FN.

Jeg synes også man har pligt til det. Men det jeg mener, at de er eksperter i deres eget liv, så selvfølgelig skal de også have indflydelse på der hvor de bor, det er deres boligområde og de har et andet syn på tingene end voksne, som vi ser gang på gang og jeg synes at der, hvor de bor og lever skal selvfølgelig også afspejle deres behov, og ikke kun de voksnes behov. Så jeg synes faktisk, at det er nærmere en pligt og hvis du ser på børnekonventionen, som Danmark sluttede sig til i 93, forpligter vi os jo også dertil, at give børn medbestemmelse og indflydelse. FN's verdensmål, der er også nogle af verdensmålene der omhandler det her, så jeg mener faktisk, at vi har fået forpligtet os til det

(Stine Konradi Bilag2:2)

FN's børnekonvention stadfæster børnenes sociale rettigheder i Danmark også selvom der endnu ikke er specifikke lovgivninger som påkræver børnenes ret til medbestemmelse i områdeudvikling i almene boliger. Selvom FN's børnekonvention ikke kan anvendes en til en med Marshalls ideal om

medborgerskab, da teorien forholder sig til medborgerskab på et nationalt niveau, er teorien i høj grad relevant i forhold til almene boligområder på et lokalt niveau. BD er et bud på, hvordan børnenes ret til medbestemmelse i beslutninger vedrørende deres liv kan praktiseres i områdeudvikling.

Med et børnesyn, hvor børn anses som ligeværdige medborgere med ret til inddragelse, kan Stines børnesyn positioneres som det Hanne Warming kategoriserer som ” det nye børnesyn” med byggesten fra *Barnet som kompetent aktør* og *Barndom som fremmed kultur*. Stines forståelse af børn som eksperter i eget liv og voksnes forpligtelse til at inddrage børn i udvikling af deres boligområde er i lighed med Warmings teori om den nye barndomsforskning som en blanding af forskellige byggesten. I Stines fortælling kan der spores aspekter af byggestenen *Barnet som kompetent aktør* og *Barndom som fremmed kultur*. *Barnet som kompetent aktør* er ifølge Warming en tilgang, hvor børn anses som ligeværdig kompetente aktører, hvor ”socialisering opfattes som en gensidig påvirkning og læring, der skabes og formes i interaktionen.” (Warming 2011:40). Med en forståelse af at børn kan oplæres i, hvordan man som medborger kan indgå i demokratiske processer og være med til udvikling af deres boligområde, kan BD-projektet medvirke til at børn føler sig inddraget som ligeværdige medborgere.

Inspireret af Marshall kan den demokratiske organisering i almene boliger sikre at alle beboere har lige muligheder for at være medlem af beboerdemokratiet og dermed kan vælge repræsentanter i afdelingsbestyrelsen. Denne organisering, samt beboerdemokratiet opfylder Marshalls politiske element med lige politiske rettigheder uanset socialstatus og klasse i almene boligområder.

Dertil har alle borgere i Danmark lige mulighed for at bo i et alment boligområde, ved at skrive sig op på en venteliste. Denne lige adgang til at få en bolig kan relateres til universelle rettigheder i Marshalls sociale element. Det sidste element i Marshalls tredeling af medborgerskabsbegrebet er det civile element, hvor civile rettigheder for beboerne og alle andre borgere i Danmark sikres i grundloven. Dermed kan organisering af almene boligområder forventes leve op til Marshalls ideal om medborgerskab med tilstedeværelse af universelle rettigheder uanset socialklasse for de ”voksne” beboere i almene boligområder.

BD skaber, ifølge Stines argument i følgende citat, rum for at børnenes stemmer bliver hørt i områdeudvikling i almene boligområder.

Nu har vi kaldt det BD fordi det er en vis alder og at beboerdemokrati i dag ikke rummer alle, men i alle verden kunne man tænke at have et samlet demokrati når man bor i et boligområde, hvor børn og voksne de samarbejder. Fordi der er en konstruktion for de voksne, så gør vi det sådan her nu. Altså at der er voksendemokrati og BD men på sigt ville det da være fedt, hvis der stod i almen boligloven at børn havde ret til indflydelse i deres boligområde ligesom i folkeskoleloven, der står at børn har ret til at organisere sig gennem elevråd.

(Stine Konradi Bilag2:2)

Beboerdemokratiet i dets nuværende form kritiseres i Stines udsagn, for dets eksklusion af børn som ligeværdige aktører. Hun mener at ved implementering af et BD modarbejdes denne eksklusion af børn. Dermed får børnene i boligområdet ret til medbestemmelse og indgår i et samarbejde med voksne. Det er også grunden til at hun formidler BD-projektet som en udvidelse og forbedring af det allerede eksisterende beboerdemokrati i de områder hvori projektet er blevet implementeret. Inspireret af Marshalls politisk element, kan BD-projektet i de etablerede boligområder, skabe rum for at børn inddrages som ligeværdige borgere på et lokalt niveau. På et nationalt niveau skaber dette en form for ulighed i og med at børn i andre almene boliger ikke får samme lige adgang til anerkendelse og inddragelse Det bryder med Marshalls ideal om lige adgang til rettigheder. Der kan først være tale om at børn får politiske rettigheder i udvikling af deres boligområde, når disse rettigheder indskrives i almenboligloven som Stine forklarer, da det på den måde kan leve op til Marshalls ideal om lighed på et nationalt niveau. På lokalt boligområde-niveau får alle børn mulighed for at være med i BD og på det punkt kan Marshalls politiske element om lige adgang uanset socialklasse anses at være opfyldt.

7.1.2 Tovholder

I organiseringsfasen af projektet bliver driftsmedarbejdere ofte, ifølge Stine, udpeget som tovholdere i BD, fordi de er ansatte folk, som kan forpligtes til at afholde aktiviteter såsom børnemøder. Her kan børn mødes og udvikle forslag til bestyrelsen. Driftsmedarbejdere står også for at indhente børneattester og forældretilladelser. Man kan ifølge Stine forpligte en driftsmedarbejder ved at definere en opgave og gøre det til en del af deres opgavebeskrivelse (Bilag 2:18).

Dertil har driftsmedarbejderen ifølge Stine et særligt viceværtsgen, hvilket betyder at de er gode til at møde børn i en øjenhøjde. (Bilag 2:18).

Det fremkommer i Stines fortælling som et velovervejet og bevidst valg at udpege driftsmedarbejdere til tovholderrollen i BD. Inspireret af Turners kulturforståelse fortolker jeg Stines begrundelser som en form for bevidsthed om eksistensen af en lokal kultur i almene boligområder. For eksempel er der blandt nogle driftsmedarbejdere og børn særligt gode relationer. Disse relationer adskiller sig fra andre voksenrelationer, og er tænkt ind i DB's projekt. Stines valg om at anvende boligområdernes faste ressourcer i BD, kan fortolkes som en anerkendelse af kulturen i almenne boliger. Hun anerkender også vigtigheden af sammenspillet mellem driften og afdelingsbestyrelsen, og at disse aktører sammen med BD kan skabe en ny kultur i boligområdet, hvor børn får medbestemmelse.

Set med Marshalls optik, kan forpligtelsen af driftsmedarbejdere og implementering af BD i arbejdsbeskrivelsen fortolkes som en form for politiske rettigheder, hvor børn på lokalområde niveau anerkendes i organisationsstrukturen og får medbestemmelse gennem BD. Denne ret er dog betinget af afdelingsbestyrelsens godkendelse af børnenes forslag.

Driftens manglende pædagogiske kompetence og det særlige viceværtge danner ifølge Stine grobund for en ligeværdig børneinddragelse. Valget af driftsmedarbejderen som tovholder, har ifølge min forståelse lighed med facilitatorrollen i Carroll, Witten og Asiasigas definition af "den voksne støtte", som børn efterspørger. Her skal en facilitator vise interesse for børnenes perspektiver, have en respektfuld tillid til inddragelsesparten og besidde en streng refleksivitet for at undgå at reproducere lærer-elev eller forældre-barn roller (Carroll et al. 2019). Ud fra Stigs perspektiv spiller den daglige kontakt børnene har med driftsmedarbejderen i boligområdet en vigtig rolle. Dette gør driftsmedarbejderen til en af de voksne som børn kan gå til for at komme videre med deres liv. Dette tydeliggøres i Stigs fortælling om en ung mand, der kontaktede og takkede ham, for at have ledt ham på den rette vej selv langt før Stig blev involveret i BD (Bilag 3:4).

Det er fordi at driften dem kan du forpligte på en helt anden måde. Bestyrelser er frivillige, det er jo frivilligt og du kan ikke forpligte en bestyrelse til noget som helst. Men når du har driftsmand ansat i boligorganisationen, så kan du forpligte ham til at være der. Du kan forpligte ham til at holde de her børnemøder, med

frivillige det synes jeg er for usikkert, fordi jeg også oplever, at det BD også kan er det at nogle gange så den driftsmand er den voksne som barnet mødte og havde brug for i sit liv for lige at komme videre.

(Stine Konradi Bilag 2:18)

For at sikre forankring af BD i boligområdet, så det på sigt kan blive et selvkørende etableret projekt, fremhæver både Sophie og Stine betydningen af at anvende permanente ressourcer i boligområdet med driftsmedarbejdere som tovholdere og bestyrelsen som beslutningstagere i projektet (Bilag 1:1) (Bilag 2:1-2). Valget af driftsmedarbejdere som tovholdere begrundes af Stine som et bevidst valg for når BD kan indgå som en del af driftens opgavebeskrivelse skabes en formel forpligtelse i boligorganisationen. Ved at være ansatte i boligorganisationen kan driftsmedarbejderen ifølge Stine forpligtes til at varetage BD og afholde børnemøder, hvilket ikke kan gøres i samme grad med frivillige. Ved at tildele driftsmedarbejderen tovholderrollen bekendtgøres børnenes ret til at indflydelse og deltagelse som en udvidelse af beboerdemokratiet. Når BD bliver inkorporeret som en del af opgavebeskrivelsen i organisering af boligområdet kan det trække tråde til min forståelse af Marshalls politiske element, hvor børnene får retten til at deltage i BD som et udvidet element af beboerdemokratiet og dermed bliver inddraget i områdeudviklingen.

Stine lægger stor vægt på frivillighed i rekrutteringen af driftsmedarbejder til tovholderrollen, som boligorganisationen står for og argumenter det i kommende citat for, at så længe børneinddragelse ikke er en del af lovgivningen, så er frivillighed drivkraften i faciliteringen af BD:

Men når du spørger om hvordan de er udvalgt, så siger vi når vi starter inde med boligorganisation, at det eneste krav vi har til deres udvælgelse af driften, der siger vi at det er jer der skal gøre det, det er jer, der er eksperterne i kender jeres boligområde, I kender jeres driftsmænd, I kender kulturen, det eneste krav vi har er at det skal være nogen, der har lyst. De skal simpelthen have lyst til det her.

Det skal ikke være en tvungen opgave fra en chef som der blev proppet ned i halsen på dem, fordi hvis de ikke har lyst, så kan de heller ikke engagere børnene, så længe der ikke er en del af lovgivningen eller en del af driftens opgavebeskrivelse, så er det simpelthen lyst, der skal drive det, ellers kommer man ingen vegne, så det den eneste betingelse vi sådan set stiller. Og også, at der

skal afsættes ressourcer til det, at de skal afsætte tid til det, og bakke dem op i det, at de godt må gå til børndemokrati

(Stine Konradi: Bilag 2:13)

Det er vigtigt for Stine at driftsmedarbejderen ikke føler at BD er en tvungen opgave, men at de melder sig frivilligt. Boligorganisation skal afsætte tid til dennes facilitering af BD. Hun anerkender samtidigt boligorganisationens kulturelle viden og kendskab til organisatoriske strukturer i boligorganisationen. Inspireret af Turner kan jeg afkode Stines udsagn, som en anerkendelse af boligorganisationens lokalkultur og viden i rekruttering af driftsmedarbejdere til tovholderrollen. rekrutteringen af driftsmedarbejdere bygger på frivillighed, i forsøget på at undgå en passiv medborgertype som facilitator af BD.

Inspireret af Marshall, mener jeg at manglende lovgivning med hensyn til børns indflydelse på områdeudvikling er en barriere. Her er driftsmedarbejderens drivkraft som frivillig tovholder et middel til at omgå denne barriere.

Dette kriterie efterkommes i Nøjsomhed ifølge Stigs fortælling. Han blev kontaktet af en tidligere driftschef og spurgt om han havde lyst til at være med i projektet. Han var lidt skeptisk med hensyn til hans rolle i projektet og hvad der forventedes af ham. Stig oplevede at BD virkede for abstrakt i starten.

Det var efter et informationsmøde med Søren Lillevang fra Rødovre, som er en af medstifterne af BD-projektet, at både Anje og Stig fik en bedre forståelse af BD som projekt og hvad der forventes af driftsmedarbejdere og afdelingsbestyrelsen i praksis. (Bilag 3:2) (Bilag4:2).

7.1.3 Opstartsfasen

I dette afsnit præsenteres elementer fra de første to trin af BD's 6-trinsmodellen *information og orientering og rekruttering og relationer*, for at skabe en bedre forståelse af f.eks. udvælgelsen af driftsmedarbejdere/driftsleder til facilitering af projektet samt hvordan børn rekrutteres i praksis.

Vi plejer at dele børmedemokratiet op i seks trin, de første par trin går ud på at organisere, lave en organisering omkring børndemokratiet. Det betyder at få

driftsmedarbejder på plads, hvem der skal facilitetere det undervejs sammen med mig eller en anden fra Konradi og få nogen bestyrelsesrepræsentanter til at ligesom også skabe opbakning til børnedemokrati. Også at få på plads hvor meget tid og ressourcer skal der bruges på børnedemokrati, som er ret vigtigt at få klarlagt helt i starten, og når man så har lavet en plan for resten af forløbet så kan resten af forløbet starte. Man starter med at informere alle beboerne og sige at nu kommer børnedemokrati og hvis I har nogle børn i alderen 9-13, så kan I sende dem ned. Når man ligesom tilstrækkeligt har fået informeret alle. Så kan man så holde det, vi kalder et kick off arrangement. Hvor at det så kunne være en fastelavnstest eller et eller andet, hvor man propper noget børnedemokrati ind, altså i et lille oplæg, hvor man helt kort bare forklarer at børnedemokrati er et sted hvor man kan komme og være med til at bestemme nogle ting i sit boligområde, og hvis man har lyst til at være med, så kan man tilmelde sig, og hvis man har spørgsmål, kan man selvfølgelig stille det.

(Sophie Willumsen Bilag1:7)

Sophie beskriver det første trin i organiseringen omkring BD, hvor både driftsmedarbejdere og afdelingsbestyrelsen bliver informeret og orienteret. Det er i organiseringen vigtigt at få skabt en opbakning fra afdelingsbestyrelsen til projektet. Inspireret af Hart kan det første informerende trin i BD's 6-trinsmodellen *information og orientering*, relateres til Harts 4. trin *udpeget og informeret*, hvor børn bliver informeret om hvad de bliver inddraget i. Det 4. trin er ifølge Hart det første niveau af en reel inddragelse og adskiller sig fra de tre første trin, hvor børn ikke har en medbestemmelse.

Dermed kan BD-projekt fra 1. trin af 6-trinsmodellen defineres som et inddragende projekt. Ifølge Sophies udsagn påbegyndes rekrutteringen af børn, som er trin 2 i BD-modellen efter organiseringen, ved først at informere beboere og børn i boligområdet tilstrækkeligt, påpeger Sophie:

Derfor er det en god ide at holde det i nogle aktiviteter og fortælle om BD på nogle aktiviteter som børnene kender og de gerne vil komme til f.eks. fastelavn, halloween eller sommerfest. Vi holder en aktivitet men deler vi også budskabet via nogle foldere, på facebook grupper eller hvad de nu har, opslag på deres boligområde, så vi forsøger at ramme lidt forskelligt, bruge flere metoder for der er nogle på facebook, der nogle der ikke er, der er nogle der ser deres opslag i opgangen, dette er nogle der ikke gør, der er nogle der tjekker postkasser, og så

har vi delt en flyer eller en folder ud og så ryger det i skraldespanden. Så det er med at prøve flere forskellige metoder af det er ret vigtigt, fordi folk får deres informationer på forskellige måder.

(Sophie Willumsen Bilag 1:5)

I Sophies beskrivelse fremhæves vigtigheden af at prøve forskellige kanaler og metoder som f.eks. flyers i postkasserne, opslag i boligopgange, og opslag på boligområdets Facebookside, for mest mulig eksponering. Set gennem Turners briller, mener jeg at Sophies udsagn om forskellige metoder og medier til at informere om BD, kan relateres til de individuelle behov, der opstår hos borgere i det senmoderne samfund. Disse individuelle behov indtænkes og anerkendes i projektets første trin ”informeringsfasen”.

Rekrutteringsfasen startes ifølge Sophie ofte ved et eksisterende fællesarrangement, hvor alle børn kan få mulighed for at stille spørgsmål og melde sig ind i BD.

Det er det vi kalder rekrutteringsfasen, hvor vi prøver at få børn med i børnedemokrati. Det er noget vi gør ret meget ud af at alle får mulighed for at være med i alderen 9-13 år så længe de bor i boligafdelingen. Man må godt være 8 og man kan godt være 14, så længe man er i modenhed eller minder om en i den aldersgruppe i alderen 9-13 år. Det vi gør er ofte at dele budskabet om at der er børnedemokrati og den dato starter vi. Vi inviterer alle børnene ned til f.eks. fastelavn i starten af feb, eller når der fastelavn, så afholdes der måske en fastelavnsfest og der har vi mulighed for at fortælle om børnedemokrati og at det er sådan at børnene kan få sat ansigt på, hvem de der holder børnedemokrati er, for vi kommer ofte udefra som nogle de ikke har set før, men vi samarbejder med tovholderne/ driftsmedarbejderne som de har set før men tovholderen kan måske have lidt svært ved at krydse grænsen mellem at være driftsmedarbejder til tovholder. De kender ham som en person og dette med at give ham opgaven med at rekruttere børn og invitere børn kan være lidt svært, det er måske derfor at vi er mere fremme når vi rekruttere børn og tager et større ansvar der. Derfor er det en god ide at holde det i nogle aktiviteter og fortælle om børnedemokrati på nogle aktiviteter som børnene kender og de gerne vil komme til f.eks. fastelavn, halloween eller sommerfest.

(Sophie Willumsen Bilag 1:5)

Ved fællesarrangementer kan børn præsenteres for BD-projektet, dets tovholder og den ansvarlige konsulent, fremhæver Sophie. Konsulenten er en fremmed voksen, som børnene ikke har mødt før, mens driftsmedarbejderen er en voksen de kender, fortæller Sophie. Det er også i rekrutteringsfasen at, hun oplever, der er behov for at konsulenten er mere fremtrædende, da det set fra hendes perspektiv kan være svært for en driftsmedarbejder at indtræde i tovholderrollen. Nogle gange oplever Sophie at det ikke er nok at introducere beboerne og børnene for projektet ved et fællesarrangement, Facebook og via opslag i opgange. Nogle gange er der behov for at udarbejde en plan for at nå ud til målgruppen, som er børn i alderen 9-13 år (Bilag1:5). Derfor oplever hun at det er vigtigt at information om BD bliver udarbejdet på forskellige sprog for at kunne nå ud til flere.

I almenne boligområder er der mange etniciteter, og det er ikke fordi vi kan oversætte til alle sprog, men hvis man kun laver det på dansk så kan det være man misser en ret stor gruppe. Jeg ved at vi har gjort i et par boligområder, hvor vi har oversat det til arabisk for at få tilgodeset at der er flere forskellige sprog, der snakkes.

(Sophie Willumsen Bilag 1:6)

Sophie fortæller at der er almene boligområder, med mange forskellige etniciteter. Derfor har det været en fordel at informere om DB på andre sprog end dansk, for ikke at udelukke visse grupper. Med Turner som afsæt, kan denne beskrivelse afkodes som en anerkendelse af forskellige etniske kulturer i almene boligområder. Ved at oversætte til flere sprog afhængigt af beboernes kulturelle baggrund anerkender Sophie at der er en demografisk mangfoldighed der skal tages hensyn til, for at fremme medborgerskab blandt børn. Dermed kan BD-projektet, med afsæt i Sophies udsagn og Turners teoriapparat, formodes at være et demokratisk forsøg på at fremme medborgerskab for børn gennem en anerkendelse af kulturelle forskelle. Dermed kan projektet relateres til Turners løsningsforslag for spændingsfeltet mellem postmoderne kulturel æstetik og demokratisk medborgerskab.

Et eksempel som kan fortolkes som en anerkendelse af vigtigheden af viden om lokalsamfundet i rekrutteringen af børn til BD-Projektet finder vi i Stigs nedstående udsagn:

Men nu starter vi op igen på runde 2 kan man sige, og vi startede med at vi har koordineret cykelværksteder, hvor vi har åben om onsdagen, hvor Sophie har hjulpet os med at lave nogle foldere, og noget vi skal have sendt på FB og sådan noget, og så håber den vej at, de elsker jo at cykle frem og tilbage de her knægte og løbehjul og hvad de ellers har.

(Stig Hansen Bilag 3:3)

I Nøjsomhed oplever Stig, at børn er glade for cykler og løbehjul, hvor han gennem fysiske tilstedeværelse i boligområdets udearealer møder børn og har fået en god relation til nogle børn, som kommer og beder om hjælp til reparation af deres cykler (Bilag 3:10). Stig fortæller at han i samarbejde med hans kollega Bo og Sophie fra Konradi har etableret cykelværksteder som en rekrutteringstiltag i boligområdet (Bilag 3:3).

Figur5: Opslag på BDs Facebookside fra 01.maj 2023 (BD 2023 b)

Inspireret af Turner, kan cykelværksteder som rekrutteringsmetode ses som en anerkendelse af Stigs viden om lokale børns kulturadfærd i Nøjsomhed, og denne viden kan anvendes til at rekruttere børn til BD.

Afsluttende kan opstartsfasen, inspireret af Turners forståelse for kulturelmedborgerskab, forstås som en anerkendelse af kulturelle forskelle som er en del af et alment boligområde. Ved at anvende fællesarrangementer, forskellige sprog og forskellige, opslag på Facebook og i boligopgange tyder det på et behov for lokal viden, som kan navigere i de forskellige subkulturer et alment boligområde. Samtidig anerkendes driftsmedarbejderes manglende viden om rekrutteringsprocesser, ved at konsulenten er mere på banen i de første to trin i BD 6-trinsmodellen. Dette tyder på en anerkendelse af mangfoldigheden af kulturer i det omfang, at i BD anses viden om boligområdets traditioner og kultur som vigtige elementer i rekrutteringsfasen. Den manglende kompetence i facilitering og rekruttering af børn imødekommes af konsulentens tilstedeværelse, der har viden og erfaring med børneinddragende metoder. Dertil indikerer informering af børn, samt rekrutteringsprocessen, inspireret af Harts inddragelsesstige, at BD er et børneinddragende projekt.

7.1.4 Udviklingsfasen

Når rekrutteringen afsluttes med tilmelding af børnedemokrater, når man til trin 3 i BD's 6-trinsmodel, "undersøgelse og udvikling". I denne fase lærer børn, som Stine beskriver, om demokratiske processer gennem et showing by doing, hvor det f.eks. kan være en ekskursion til folketinget eller et besøg til andre boligområder, hvor driftsmedarbejderne og konsulenten introducerer børnene for hvem der bestemmer hvor.

Meget mere praksis orienteret og så nogle gange har vi også været inde, der har det været med Søren f.eks. og besøge Folketinget, og så får vi også snakket om det, når vi har besøgt andre boligområder. Så kan man snakke om hvem der bestemmer herude, så det er ligesom meget mere showing by doing.

Og jeg tror også, at det er det ligesom de siger er fedt og at det minder ikke om skolen, fordi man skal ikke bare sidde og gøre alt muligt. Man skal bare gøre det sjøvt.

(Stine Konradi Bilag 2:23)

Udviklingsfasen påbegyndes ofte med en fotosafari, hvor børnene udforsker boligområdet og undersøger, hvordan boligområdet kan udvikles, fortæller Sophie, og ofte resulterer fotosafari med mange forslag fra børn. Disse forslag arbejder børnene videre med i 3-5 børnemøder faciliteret af tovholder og konsulenten. I kommende citat udfolder Sophie, hvordan børn blev introduceret til demokratiske processer i børnehøjde:

Ofte er det måske et forslag man ender med at præsentere, fordi det er også nemmere at få igennem en bestyrelse stedet for at præsentere 4-5 forskellige forslag.

Der er nok 3-5 aktiviteter sådan som bliver holdt en gang om måneden. Der kan gå et halv år fra hvor børnene starter med at tage ud i boligområdet og tage billeder og undersøge hvad de godt kunne tænke sig at forbedre til de rent faktisk stå med et konkret forslag. I den periode har man fået dem til at tænke over ok hvorfor er det at vi synes det her forslag er godt, hvem kommer det til gode?, Hvad koster det?, Hvad kræver det?. Vi snakker selvfølgelig om det i børnehøjde, det er ikke fordi at børn nødvendigvis ved hvad prisen på et shelter er, men det er det her med at hele tiden få vendt, hvem har gavn af det? Hvilke fordele er der hvis man få det? Det er sådan at man ikke bare siger at derover der mangler der en svømmingpool. Hvem skal bruge svømmingpoolen og hvad koster den overhovedet at få lavet? Er det overhovedet realistisk? Det er at få dem til at overveje alt sådan nogle ting. Generelt at kunne argumentere, det tror jeg at der er flere børn der lige lære at gøre i en tidligere alder end tidligere man er vendt til. Det er sådan at få overvejet nogle ting så de kan få begrundet deres forslag ret fint.

(Sophie Willumsen Bilag1:8)

Som det fremkommer i Sophies udsagn er formålet med børnemøder ofte at børnene udvikler resultaterne fra fotosafarierne til konkrete forslag. Med et specifikt forslag vil det ifølge Sophie være nemmere at få et forslag igennem hos afdelingsbestyrelsen.

Ved børnemøderne understøtter tovholder og konsulenten børnene i selv at konkretisere hvilke forslag de vil præsentere for afdelingsbestyrelsen. Ved at få børnene til løbende at reflektere over deres forslag og dermed kunne argumentere bedre for deres sag, som Sophie udtrykker.

Inspireret af Harts tilgang til børneinddragelse kan udviklingsfasen og konkretiseringen af børnenes forslag siges at være børneinitieret, da børnenes ideer ofte genereres under fotosafarier. Selvom

projektet er initieret af voksne, er det børnene selv, der kommer med forslag og argumenterer for forslagene foran deres afdelingsbestyrelse. Dette bliver udfoldet i næste fase.

7.1.5 Realiseringsfasen

Jeg fortæller i dette afsnit, hvordan Anje har oplevet børnenes præsentation af forslag for afdelingsbestyrelsen og deraf realiseringsprocessen for børnedemokraters forslag i Vapnagård. I denne fase præsenteres elementer fra BD-modellens trin 4 *præsentation & beslutning* og trin 5 *eksekvering & løsninger*.

I Vapnagård fortæller Anje at man af sikkerhedsmæssige årsager havde fjernet en svævebane. Efter fotosafarierne valgte børnene at udvikle et forslag til afdelingsbestyrelsen for at få en ny svævebane, som de ønskede at have i boligområdet (Bilag 4:4). Børnedemokraterne havde efter en fotosafari valgt at udvikle forslag for hvad den nye svævebane skulle kunne og det var under et afdelingsbestyrelsesmøde i fælleshuset (Laden), at børnedemokraterne præsenterede en liste over kravspecifikationer til svævebanen (Bilag4:4).

Og i den form som børnedemokrati har, er der rigtig meget adfærd i at have dialog, i at komme hen til nogle beslutninger, i at turde gå hen til en bestyrelse og sige, vi kunne godt tænke os at den der svævebane skal kunne dyt og dat, i at få en hjælp til, der skete så det med svævebanen at Sammen om hinanden, altså projektet bevilget den ene del af svævebanen, og vi havde penge til den anden del. For vi havde kun til en enkelt bane, og vi havde sat penge af til den enkelte bane, men nu ville de så gerne have, så de kunne lave konkurrencer. Det var et af kravene, vi skal kunne konkurrencer. Voksne skal kunne køre på den, jeg kan vise dig billederne bagefter, hvad sagde de mere, at den skulle være hurtigt? Og at den skulle have plads til mange, og man skulle kunne invitere kammerater på skolen med ind. Så det var meget inviterende, og det er den gode dialog, de børn har haft i den proces. Det, tror jeg er hamrende vigtigt at have den gode dialog, uanset om du ender med et ja eller nej

(Anje Holmstad Bilag4:4)

Anje ser potentiale i BD-projektet til at fremme en demokratisk opdragelse blandt børn og lære dem at indgå i dialog, samt argumentere for deres forslag. Det er disse overvejelser som børnene havde der blev fremstillet i præsentationen af kravspecifikationer. Dette skabte en god dialog mellem børnene og afdelingsbestyrelsen. Inspireret af Turner og Marshall mener jeg at i BD's trin 4,

udvikler børn, ved hjælp af børnemøder, demokratiske evner. De lærer at argumentere for deres forslag, hvilket overbeviste afdelingsbestyrelsen om børns egnethed til at indgå i en demokratisk dialog. Dette resulterede i at afdelingsbestyrelsen af Vapnagård anerkendte børn som ligeværdige borgere, hvilket gjorde at børnenes forslag vedrørende svævebanen blev godkendt.

I Anjes fortælling om indvielsen af svævebanen, som svarer til trin 5 i BD's 6-trinsmodel "eksekvering og løsninger", fornemmes en dedikation til BD-projektet, hvor de på trods af vind og vejr valgte at gennemføre indvielsen.

Så det endte med at vi i december måned, mens der var 7 graders frost og sne og de glitrende holdt en indvielsesfest på en dobbelt svævebane nummer 2 i Danmark.

(Anje Holmstad Bilag 4:4)

Der er en form for stolthed over at den svævebane børnene har været med til at vælge, kun findes to steder i Danmark, hvilket giver indtryk af at beslutningen er blevet truffet i et samarbejde mellem børn og voksne. Derfor kan BD i Vapnagård kategoriseres som værende på trin 6 i Harts inddragelsesstige, hvor det var gennem børnenes fotosafari at børnene valgte at forslaget skulle omhandle svævebanen. I og med at børnene stillede krav til hvad svævebanen skulle kunne og argumenterede for deres sag, valgte bestyrelsen, som Anje fortæller, at sørge for at opfylde børnenes ønsker (Bilag 4:4).

Børnedemokratiet i Vapnagaard er et fantastisk eksempel på hvad hårdt arbejde kan resultere i, for børnedemokraterne kunne i fredags til indvielsen af Sjællands første dobbeltsvævebane vise deres arbejde frem til de mange fremmødte. Tak for opbakningen til alle fremmødte, til de mange samarbejdspartnere omkring børnedemokratiet og til alle, der bidrog til at indvielsen blev en kold, men fantastisk fornøjelse!

Figur 6 Opslag på BDs Facebookside fra 20. dec. 2022 (BD 2023 b)

Det der muliggjorde realisering af børnenes ønske i Vapnagaard var økonomisk støtte fra Ø-stifterne fonden, som kunne stå for 50% af svævebanens økonomiske udgifter. Afdelingsbestyrelsen stod for de resterende 50 %. Dette udelukker ikke muligheden for at realisere børnenes forslag uden fond finansierede projekter såsom ”Sammen om hinanden”. Anje ønsker at børnedemokraterne i fremtiden i højere grad vil blive inddraget i Vapnagaards budget, så der kan blive afsat et vist beløb som BD kan råde over.

Lykkedes dette kan børnene få mere økonomisk magt, som gør dem mindre afhængige af voksnes beslutninger.

Jeg kunne godt forestille mig, at man med tiden, hvis det er det bliver inkorporeret og det hele, at det på en måde kunne afsætte noget budget, som børnedemokrati radede over i forhold til vores konto 119. Det kunne jeg godt forestille mig. Altså bestyrelsens rådighedsbeløb hedder det. Men man kan også komme frem til, hvis det er større ting. Altså hvis nu ikke var den fase, hvor det var et projekt med Sammen om hinanden, og hvis man virkelig gerne vil have en dobbelt svævebane, så havde man jo skulle lægge det ind i budgetproceduren, som kører ligesom i en kommune, ved ikke hvor meget du kender til et budgetproceduren, men man starter jo i februar ved at sige, hvad skal vi have til næste år? Og så taler man om det, og så arbejder man med det, så putter vi noget ind, og hiver noget ud og sådan noget. Og i de der faser, der skal

børnedemokrater, hvis det er større ting, være meget på dupperne ved at sætte det ind til budgettet, og til sidst så vedtages det jo på afdelingens møde i september måned. Og hvis det står i budgettet, så kan det i hvert fald igangsættes fra den 1. januar næste år.

(Anje Holmstad Bilag 4:12-13)

Gennem Harts teori forstår jeg, at Anjes håb for udviklingen af BD i Vapnagård, tyder på hendes anerkendelse af børn som ligeværdige aktører med ret til medbestemmelse. Den form for børnedeltagelse som forgår i BD kan relateres til de højeste niveauer af inddragelse i Harts stige, hvor børn inddrages som ligeværdige aktører og har medbestemmelse i beslutningsprocesser.

Ifølge socialrespons notat bekræftes denne medbestemmelse af børnene, som oplevede at de blev involveret og fik medbestemmelse i udviklingen af deres boligområde gennem BD, når de så de forandringer i boligområdet, som de havde været med til at skabe. Med Harts optik på børns medbestemmelse, kan jeg fortolke udsagnet i notatet som en bekræftelse af at børn i BD får mulighed for medbestemmelse i udvikling af deres lokale boligområde (Socialrespons u.å.13).

Hvis børnene inviteres med til budgetforhandlinger, erkendes børnenes ret til deltagelse i organisering af boligområdet. Dermed får de en form for politisk indflydelse i deres lokale boligområde og først da kan børn opnå en medborgerstatus efter Marshalls definition af begrebet.

7.1.6 Delkonklusion

Med afsæt i resultaterne præsenteret i denne delanalyse kan jeg konkludere at BD er et børneinddragende projekt, der muliggør en kulturændring i almene boligområder. Børn anses som medaktører og ressourcer i områdeudvikling. Desværre forhindrer manglende politiske rettigheder børns ret til medbestemmelse i udviklingen af de boligområder de bor i.

Derfor er det svært at konkludere hvorvidt børnene er blevet medborgere, set fra Marshalls medborgerskabsideal. Derimod kan jeg, ved hjælp af Harts udsyn, konkludere at BD-projektet hjælper børn til at få medbestemmelse og indflydelse i udviklingen af deres lokale boligområde. Derfor er det altafgørende at have en driftsmedarbejder og en afdelingsbestyrelse, der er stålsatte på at lykkes med at give børnene medbestemmelse i områdeudviklingen. Dette er nødvendigt i

fraværet af politisk og kulturel anerkendelse af børn som kompetente borgere, der har ret til deltagelse.

7.2 Analysedel 2: Børnedemokratiets udfordringer og barrierer

Formålet med denne delanalyse er at beskrive hvilke udfordringer Anje, Stig, Stine og Sophie oplever i etableringen af BD og hvilke barrierer der har været for forankringen af projektet i Slagelse og Ålborg. Jeg anvender min forståelse af Marshalls medborgerskab og Turners videreudvikling af medborgerskabet som ramme for analysedelen. I det efterfølgende afsnit, som omhandler kulturer i almene boliger, præsenteres læseren for eksempler på afdelingsbestyrelsesstrukturer og disses betydning for beslutningsprocesser.

I afsnittet ”forældrene som gatekeepere” præsenterer jeg eksempler på kulturelle forskelle som skaber udfordringer for BD set med Anje og Stigs øjne.

Jeg kommer også ind på helhedsplanens betydning for rekruttering af børn i Nøjsomhed. Sidst men ikke mindst kommer jeg ind på betydningen af, hvor mange børn i DB’s målgrupper, 9-13 år, der bor i boligområderne Nøjsomhed og Kanalkvarteret.

7.2.1 Kulturer i almene boligafdelinger og strukturelle udfordringer

Forskellige strukturer i boligafdelinger påvirker etableringen af BD i almene boligområder på forskellige måder. fx. Kommer dette til udtryk i Anjes fortælling om boligområdet Nord Vest i Helsingør. Hun beskriver organisering i området som udfordrende pga. størrelsen og den strukturelle organisering af afdelingsbestyrelserne.

NV er svære fordi, NV, der er afdelingerne på 300-400 boliger, og der er 5 afdelinger, og det er om hvordan man kommer godt ind, og hvordan hvis man ønsker noget i den græsplæne, hvem er dets budget så, der skal betale det.

(Anje Holmstad, Bilag 4:21)

I Nordvest i Helsingør er der 5 boligafdelinger, der hver tæller 300-400 boliger. Her oplever Anje at BD er udfordret, fordi det er svært at blive enige om hvilke af de fem afdelinger, der skal ligge budget til BD. Set ud fra Marshalls og Turners medborgerskabsforståelser, kan jeg argumentere for

at børns medbestemmelse forudsætter viljen til at handle på børnenes ønsker, ved at afsætte økonomi til eksekvering af deres forslag.

Anje fortæller, at Nordvests størrelse med sine 300-400 boliger fordelt mellem de 5 boligafdelinger, er en udfordring i realisering af børnenes forslag. Dermed har økonomi og afdelingsbestyrelsesstrukturer en betydning for BD-projektet. Det medfører en skrøbelighed i projektet, da børnenes medbestemmelse afhænger af afdelingsbestyrelsens anerkendelse af deres forslag og støtte for eksekvering af disse.

Sophie ser BD som en kulturforandring, da det endnu ikke er politisk besluttet at man skal lytte til børn.

det er ret meget kulturforandring vi er i gang med. Og det er vidt forskelligt, hvor i Danmark man er, hvor langt man er i forhold til at anerkende, at man skal lytte til børn. Nogle steder, der kan man slet ikke forholde sig til, at det giver mening, andre steder der er man helt med på ideen om, at børn også skal have en stemme... Lige så snart, der er penge i det, så bliver det endnu mere udfordret, især i almene boligområder. Fordi der er jo ikke uendelige mængder penge.

(Sophie Willumsen Bilag 3:15)

Ude fra min forståelse af Marshall og Turners tekster, mener jeg at Sophies fortælling bekræfter, afhængigheden af afdelingsbestyrelsers velvilje med hensyn til BD-projektet. Især i fraværet af børns politiske indflydelse på områdeudvikling og de knappe økonomiske ressourcer i den almene boligsektor.

Betragtet ud fra en Marshall-inspireret fortolkning, mener jeg ikke at børn kan betragtes som lige medborgere, når deres medbestemmelse afhænger af bestyrelsen og af afdelingens økonomiske prioriteringer i forhold til projektet. Jeg argumenterer dermed for at Marshalls ideal om lige adgang til rettigheder uanset social klasse ikke er gældende for børn i almene boligområder. Dette er ligeledes gældende for boligområder hvor BD-projektet operer. BD kan dog være et kulturforandrende projekt ifølge Sophie.

Anje bekræfter ligeledes at BD er med til at ændre nogle traditioner i bestyrelserne, hvor hun har oplevet at det er en læringsproces for afdelingsbestyrelsen at give plads til inddragelse af børnene.

Vi ser jo nogle gange at det er meget sjovt, fordi at man har haft andre traditioner og det var bestyrelsen, der bestemte, hvor der skal sættes gynger, hvad for nogle og alt sådan noget, og der har jeg mange mange gange måtte sige til nogen at snitterne af fadet, altså hold dig væk, det er børnenes, ” gud ja”, ” det skal de også lige”, ja det skal de, men vi synes... I synes ikke noget. Når du går ind og siger A, vi skal have BD, så må du også sige B, det skal du ikke blande dig i som voksne

(Anje Holmsatd Bilag4:10)

Anje tydeliggør i dette citat, hvordan det kan være svært for nogle bestyrelsesmedlemmer at give plads til BD selv efter at de har været med til at vedtage projektet. Jeg kan, gennem min forståelse af Turners teori, se BD's potentiale, som et kulturforanderende projekt i det omfang at voksne undervejs lærer at anerkende børn som medborgere. Denne læring forudsætter dog en tilstedeværelse af mindst en i bestyrelsen, der kan minde de andre bestyrelsesmedlemmer om at børn skal have medbestemmelse. Det er man i Konradi opmærksom på i organiseringsfasen.

En anden forhindring findes i relationen mellem driften og bestyrelsen, som Stine italesætter herunder:

En forhindring kan også være, hvis at den ene eller den anden årsag at der ikke er en god relation mellem bestyrelsen- driften, hvis de er uvenner eller ikke kan med hinanden, så kan det ligesom være svært, fordi vi er afhængig af god relation til bestyrelsen. At de skal ligesom beslutte om nogle af de ting, som børnene kommer med.

(Stine Konradi Bilag 2:21)

Stine pointerer at gode relationer mellem afdelingsbestyrelser og driftsmedarbejdere er en forudsætning for at børn kan få medbestemmelse i udviklingen af boligområderne. Derimod kan dårlige interne relationer, stå i vejen for projektet. Ud fra Turners teori, mener jeg at denne afhængighed af gode relationer, kan relateres til betydningen af lokal viden og kendskab til de enkelte afdelingers relationer mellem afdelingsbestyrelser og driftsmedarbejdere.

Børns medbestemmelse forudsætter en anerkendelse af at der er forskellige relationer og kulturer i almene boligafdelinger, som der skal tages højde for i udviklingen af BD-projektet. Denne anerkendelse kræver kontinuerlig udvikling og tilpasning, så de passer til boligafdelingens kultur uden at gå på kompromis med børneinddragende metoder og demokratiske processer.

Dertil er BD afhængigt af tilstedeværelsen af de oplærte driftsmedarbejdere i boligafdelingerne, hvilket påpeges af Stine som en sårbarhed i projektet.

Sådan synes jeg, at det der også kan være en barriere er, nu tager jeg de ting, som vi har lært fornyligt i virkeligheden, hvis der er 2 driftsfolk på, nej hvis man kun har været en driftsfolk på og at vedkommende så stopper af den ene eller en anden årsag, så er det meget sårbart, fordi man kun har haft en på. Så fra nu af har vi lidt ændret konceptet til at vi siger at man skal altid stille med 2 driftsfolk, så vi lærer 2 driftsfolk op den ene måske mere end den anden. Men så er det ikke så sårbart, hvis den ene forsvinder af en eller anden årsag.

(Stine Konradi Bilag 2:21)

Derfor har man valgt at oplære 2 driftsmedarbejdere pr boligafdeling, for at mindske sårbarheden i projektet fortæller Stine.

Stig, som er tilknyttet et driftsfællesskab, fortæller at tilstedeværelsen af 2 driftsmedarbejdere er vigtig, for at børnene altid har mulighed for at tage kontakt til en BD- tovholder i boligområdet. Det er ifølge Stig vigtigt i tilfælde af sygdom eller hvis den ene driftsmedarbejder har opgaver i en anden afdeling, for så vil der på den måde altid være en tovholder tilgængelig for børnene. (Bilag 3:10). Et driftsfællesskab er en organisering af driften, som muliggør rotering af driftspersonale på tværs af boligafdelingerne i driftsfællesskabet, hvilket Stig omtaler herunder:

Vi har kollegaer i hele Helsingør, Højstrup og Hellebæk vi har også kollegaer, som en gang er ramt af sygdom, ferie, kurser alt muligt, så afgiver vi en mand til at hjælpe på noget grønt arbejde f.eks. eller at vi er i undertallet, så får vi en mand ude fra i en given periode, så på den måde kan vi godt risikere at vi i gåseøjne mangle en mand, der skal over og hjælpe i en anden afdeling, vi har også lige gået i 14 dage, ej det passer ikke, 5-6 dage gik vi, 3 dage gik vi over 2 uger, det er så lige meget, på at smører vinduer og døre og det er super sjovt, at gå og møder andre, hilser på dem, gør det vi nu skulle derover, og så når der kommer et projekt herover på et tidspunkt, der skal vi også bruge nogle folk. Så

på den måde, men vi føler os hjemme her, det er vores hood, det er vores afdeling, vores ghetto, og det er lidt sjovt.

(Stig Hansen Bilag 3:16-17)

Gennem Turners teori, forstår jeg at der er behov for løbende at ændre og justere i BD-projektet for at imødekomme lokale behov. I udviklingsprojektet i Slagelse blev forankringen af BD forhindret på grund af driftsstruktur ændringer. Det fortæller Stine om herunder:

Det område, hvor det foregik i, blev splittet til to områder pga noget driftsstruktur ændringer, så dem der var den blev samlet i et driftscenter, så der var ligesom ikke en driftsmænd mere i det område, så dem der var, de blev flyttet til et andet område eller så skulle de drifte mange foreninger.

(Stine Konradi Bilag 2:27)

Stine oplever en vedvarende interesse for børneinddragelse i Slagelse på trods af manglende forankring af BD-projektet. Dette tydeliggøres af at boligorganisationen i Slagelse har opsøgt Konradi for at få hjælp til en børneinddragende indsats (Bilag2:28).

I lyset af Turners medborgerskabsteori, mener jeg at boligorganisationens beslutning i Slagelse er et tegn på et ønske om kulturændringer. Derfor vælger boligorganisationen i Slagelse at søge Konradis hjælp til justering af BD-modellen. Det viser også, at der er behov for løbende rådgivning fra konsulentfirmaet.

Stine oplever at der er forskellige behov for rådgivning, netværk og støtte efter det 2-årige BD etableringsforløb, som afhænger af driftsmedarbejderens ønsker. Der er mulighed for at tilmelde sig en abonnementsordning, som AKB Ved Milestedet pt. er tilkøbet (Bilag 2 :29). I Odense er behovet lidt anderledes. Her efterspørges der, ifølge Stine, netværksmøder hver 3. eller 6. måned (Bilag 2:30).

Set gennem Turners briller, vil jeg mene at både Konardis børneinddragende indsats i Slagelse, abonnementsordningen og netværk tyder på en anerkendelse af en fragmenteret moderne kultur. Der er i boligafdelingerne forskellige kulturer og behov, som skal betragtes og tilpasses i et demokratisk projekt som BD.

En anden udfordring for etableringen af BD er forældrene som gatekeepere. Anje og Stig oplever dette i Vapnagård og i Nøjsomhed. I næste afsnit udfolder jeg forhindringerne og Anjes og Stigs fortolkninger.

7.2.2 Forældrene som gatekeepere

Informering af forældre og børn er en vigtig del af processen for rekruttering af børn til BD, som Anje fremhæver (Bilag 4:4). Der er blandt informanterne forskellige perspektiver på forældrenes rolle i rekrutteringen af børn til BD. Sophie, som er en ny konsulent i Helsingør, ser det som et udviklingspotentiale for BD, at inddrage og informere forældre. Anje tillægger religion en betydning for rekruttering af børn.

Anje forstår at manglende kendskab til de demokratiske organiseringer i almene boligområder, blandt beboere med anden etnisk baggrund, er årsagen til at forældre ikke giver deres børn lov til at deltage i projektet. Der er derfor større behov for yderligere inddragelse af forældrene i opstartsfasen i BD, for at skabe en forståelse for, hvad projektet går ud på (Bilag 4:4).

Udfordringerne som Anje og Stig har oplevet i henholdsvis Vapnagård og Nøjsomhed har været i form af forældrene som gatekeepere, hvor børnene selv havde vist interesse, men ikke kunne få forældrenes tilladelse til at deltage i BD (Bilag 4:6) (Bilag 3:2).

En af de ting der er med børnedemokrati, jeg har i hvert faldet fået skarpt øje på det er, at man skal kommunikere med forældrene, fordi mange af de muslimske børn, de vil gerne være med, men de må ikke rigtig for mor og far. For mor og far bliver altid usikre overfor noget de ikke er tæt på, og da vi har parallelle samfund for det har vi altså. Det kan vi lige så godt være ærlig overfor og se i øjnene, hvordan skal vi så tackle det i forhold til, at forældrene ved, hvad deres børn laver?

(Anje Holmstad Bilag 4:4)

I ovenstående citat erkender Anje, at der er forskellige kulturer i Vapnagård, hvilket hun har oplevet komme til udtryk ved nogle begivenheder, hvor beboere med anden etnisk baggrund ikke deltager i fællesskabet. F.eks. nævner hun herunder en tur til Munkeruphus kunstmuseum, hvor det udelukkende var danskere, der deltog.

Der boede en pige her, hun var etnograf, tror jeg hun var, som tegnede billeder til et tapet, der kom med flygtninge historien, meget meget langt tapet, Helsingør tapetet bliver det kaldt faktisk, så var det blevet taget og udstillet i Munkerup, så synes jeg at da der boede rigtig mange af de araber her, at det vil da være fint at tage ud og se på det, for dem der ikke havde været til det, men som kunne se, kan man sige dele af deres historie, hvorfor og hvordan det er, ja det var især i 82 krigene dernede Israel og Palæstina krigene, men Dét vil de sgu ikke, der var næsten ingen etniske med, det var alle sammen danskere, og det var de etniske damer, der havde syet den der enorm smukke tapet. Det er vildt flot.

(Anje Holmstad Bilag4: 8)

Med Turners kulturelle optik for øje, kan Anjes eksempel tyde på en spænding mellem det moderne medborgerskab, hvor alle har lige adgang til deltagelse, og den postmoderne kultur med anerkendelse af at der er uforenelige kulturelle forskelle.

Turen til Munkerupshus og Helsingørtapetet tyder begge på en forståelse af, at der er kulturelle forskelle. Men denne anerkendelse, som fremgår af Anjes fortælling, afhænger af at minoriteterne i boligområdet udviser forståelse for vigtigheden af at deltage i fællesskabet. Jeg forstår det sådan at Anje ønsker at se en aktiv form for medborgerskab blandt minoriteterne, i modsætning til den passive form for medborgerskab, som for Anje er et tegn på tilstedeværelsen af parallelsamfund. Et andet tegn på kulturelle forskelle eksemplificer hun ved at nævne, at hun får opkald fra mange beboere med anden etnisk baggrund end dansk, som efterspørger Anjes hjælp til at finde en bolig til deres børn i boligområdet, i stedet for at skrive dem op på venteliste som det ellers er kutymen (Bilag 4:13). Anje forstår at man kan det man har lært og udtrykker følgende:

Det er det vi er ved at lære nu nogle i vores fædre-grupper sådan noget, hvad er en forening? Og hvordan skal man tackle det, og det er svært for dem, og det kan jeg egentlig godt forstå, fordi forskellen jo er at i den muslimske verden, der er politik og religion og religion politik. Men Det er de ikke i Danmark, der er de ting fuldstændigt adskilte, og dermed kan det være svært at forstå at nogen sådan et sted som her, nogle gange forventer noget andet end det, man er vokset op med det man er inkorporeret med i hjernen. Altså man kan jo det, man har lært, og sådan er det for alle mennesker i hele verden. Så jeg tror på, at vi med BD kan få børn imellem, og nu er der heldigvis her nu en meget god blanding af danskere og muslimske børn.

Anje håber at BD kan give børnene en forståelse af de danske demokratiske processer, hvor politik og religion er adskilte.

Set med hjælp af Turners inddeling af de fire typer medborgerskab, kan Anjes forståelse af manglende muslimsk kendskab til demokrati blandt beboerne med ikke vestlig baggrund kategoriseres som et passivt medborgerskab. Hun tillægger det stor betydning for de kulturelle forskelle, at mange af disse ikke vestlige minoriteter kommer fra ikke-sekulære lande. Inspireret af Turners teori, forstår jeg Anjes udsagn som et tegn på at beboere med anden etnisk baggrund ikke har samme lige adgang til kulturelt medborgerskab, og at kulturelle forskelle bliver en barriere for at indgå i fællesskabet. Dermed kan Anje's fortælling forstås som en spænding mellem vestligt demokratisk medborgerskab og manglende adskillelse af politik og religion. Denne spænding ser hun som manglende kulturel viden om demokratiske processer, da forældrene ifølge hende ikke kender til andet end det de har lært og dermed opstår disse udfordringer i boligområdet.

Hun håber at børn via BD kan udvikle deres kulturelle medborgerskab, hvor de i et fællesskab på tværs af etniciteter, gennem demokratisk deltagelse, kan få deres ønsker opfyldt. Deraf kan hendes formål med BD, ifølge min forståelse siges at være en ændring fra den passive rolle blandt børnene, til en aktiv og deltagende rolle. Dette forandrende formål tyder det på en hierarkisk inddeling af kulturelt medborgerskab, hvor aktive borgere anses, som førsterangsborgere og de passive borgere bliver betragtet som andenrangsborgere, der ikke ønsker at involvere sig i fællesskabet.

Samtidigt spænder kulturelle forskelle, ifølge Anje, ben for nogle børns deltagelse i BD, som kommer til udtryk her:

Vi havde to drenge, hvor den ene var lidt mere frem i skoene end den anden, og vi siger A vil rigtig gerne vil have sin kammerat med, fordi han var en skolekammerat, men kammeraten måtte ikke af far. Så siger de dette til A, altså konsulentten siger, at hvis vi nu taler med din far, kunne din far så tale med B's far? Ja det vil de da prøve de der drenge, og det endte så med at B's far til sidste nedtog og gav lov, fordi A's far sagde at det var ok og det måtte man gerne. Og der har jeg det svært, der har jeg det personligt svært, for det bliver jeg meget hidsig over, jeg skal nok opføre mig ordentligt, når jeg taler til dem, over at man siger til sin børn, at det må du ikke fordi, at mig far ikke ved så meget om det. Nej

så sat dig dog ind i det altså, gå et skridt frem og find ud af hvad handler det egentlig om.

(Anje Holmstad Bilag 4:6)

Ifølge Anje betyder manglende kendskab til BD, at forældre i nogle tilfælde vælger at sige nej til at deres børn deltager i projektet. Med Turners blik på medborgerskabstyper i mente, tyder det manglende samtykke ud fra Anjes ovenstående eksempel på, at faderen er passiv medborger, og det at han ombestemmer sig ved hjælp af en han kender og kan afspejle sig i, illustrer vigtigheden af tillidsfulde relationer i rekrutteringen af børn i Vapnagård. Jeg fortolker ved hjælp af Turners definition af den forstærkede passivitet, at faderens manglende samtykke i første omgang kan tyde på manglende tillid eller kendskab til BD-projektet. Eftersom han ændrede mening efter en samtale med en bekendt, indikerer det i højere grad at kulturelle relationer ses som det 'naturlige rum' for moralsk udvikling. Anje iagttager at der blandt de yngre generationer, er opstået en ny frihedstrængende kultur, især blandt arabiske kvinder:

der kan jeg se, at de unge, de yngre generationer, vi er på generation 3 nu begyndende 4, det går lidt bedre altså, ved at forbedre sig, jeg synes, at her, der er de arabiske kvinder lidt fremme i skoene end tyrkerne er, sjovt nok. Man vil tro at det var omvendt, fordi Tyrkiet ligger tættere på Europa, men sådan er det bare ikke. Frihedstrangen hos de arabiske kvinder er meget stærkere end den er hos de tyrkiske.

(Anje Holmstad Bilag 4:9)

Der er ifølge Anje kulturel forskel blandt kvinder med anden etnisk baggrund. Eksempelvis er de arabiske kvinder ofte mere fremme i skoene end tyrkiske kvinder. Set gennem Turners briller, kan dette udsagn for det tyde på der blandt beboere med anden etnisk baggrund er forskellige kulturer, hvoraf nogle etniske grupper skiller sig mere ud end andre.

Det er en gevinst for samfundet, hvis mennesker lærer hurtigt at gå ind i samfund. Den nødvendige samfundsdialog på hvad er det for et samfund, vi vil have? Hvad er det for nogle værdier, det her samfund skal bestå på? Og hvordan skal vi når vi frem til det, sådan at fællesskaberne kan bære det. Det er virkelig set med mine briller rigtig, rigtig vigtigt i en meget urolig verden.... De bliver bedre, hvis de kan lære det meget tidligt, som vi prøver på nu, så af hele mit hjerte vil jeg mene, at så bliver de bedre samfundsborgere. De bliver meget bedre i stand til at snakke med alle, der er her, der heller ikke ligner dem selv. Nu vil det også være kedeligt, hvis det nu var kun mig forstå mig ret. Der må gerne være en diversitet.

(Anje Homstad bilag 4:11)

Anje ser BD som en gevinst for samfundet, hvis det fremmer etniske minoriteters deltagelse i fællesskabet. Dette vil, set fra hendes perspektiv, bidrage til den nødvendige samfundsdialog. Med mit teoretiske kendskab til Turner, kan Anjes udsagn fortolkes som en form for accept af en fragmenteret kultur, hvori hun anerkender diversitet som værdisættende og ønsker at fremme dette. Hendes håb er at omvende børn fra passive medborgere til aktive medborgere gennem BD. Børneinddragelsen kan ifølge Anje avle en demokratisk kultur for børn med anden etnisk baggrund, der på grund af kulturelle forskelle ikke har samme muligheder for deltagelse. Hvilket jeg, set med Turners briller, forstår at Anje anerkender vigtigheden af de forskellige lokale beboeres viden og kulturer i et moderne medborgerskab. Derfor fortolker jeg at Anje ser BD som et medborgerskabsfremmende projekt, fordi børn lærer at være en del af samfundsdialogen. Børnene lærer at møde andre med åbne sind, hvilket giver dem et mere nuanceret billede af virkeligheden. Dette kan jeg relatere til Turners anerkendelse af etnisk mangfoldighed.

Et andet eksempel på betydningen af lokale kulturer, finder vi i Anjes fortælling om implementeringen af BD i Vapnagård.

Ifølge Anje er Vapnagård et boligområde på størrelse med en bydel. Der er 1741 boliger og ca. 3800 beboere i Vapnagård (Bilag4:1). Anje fremhæver en 4. generationskultur i boligområdet, hvor bedsteforældre, forældre og børnebørn lever tæt på hinanden og hjælper hinanden uanset etnisk baggrund. Dette eksemplificeres herunder:

men jeg ser det også som en meget langsigtet overordnet, at man så fostre demokratibørn, som også vil passe på vores boligområder senere i deres liv.

Mange af dem vil jo bo i et eller andet boligområde her, altså hvis du tager, og det er også selvfølgelig gældende her i Vapnagård, at vi i noget omfang fungerer som en landsby. Her bor mange familier i 4. generationer, og det gør det jo, fordi så kan bedstemor passe små børn og store børn kan passe bedstemor og altså det gælder både for danskere og etniske.

(Anje Holmstad Bilag 4:13)

BD kan ifølge Anje fostre demokratibørn og i kraft af eksistensen af 4. generationskulturer i boligområdet, kan børn på sigt blive boende i Vapnagården og dermed vil de være bedre rustet til at passe på området.

På baggrund af Turners beskrivelse af det postmoderne samfund og moderne medborgerskab, fortolker jeg denne prioritering af familierelationer i Vapnagård som en fælles kultur i boligområdet. Denne kultur har en betydning i et projekt som BD, hvor størrelsen på boligområdet muliggør en 4. generations kultur, der måske ikke vil være mulig i en boligafdeling med færre lejemål. Dette viser at familierelationer er højt prioriteret blandt alle beboere uanset etnisk baggrund i Vapnagård.

I Nøjsomhed har forældre ligeledes været gatekeepere, og her har helhedsplanen og opsigelsen af de 96 lejemål været skadelig for boliggaardens renommé ifølge Stig. Om det er kulturelle familiestrukturer, der lå til grund for forældrenes beslutning om BD er Stig lidt usikker på, og han hælder mere til at håndteringen af den tildelte ghettostatus har påvirket forældrene i et så stort omfang, at de har valgt at trække sig fra fællesskabet og vestlige værdier. Dette er, ifølge ham, sandsynligvis en effekt af ghettolovpakkens stigmatiserende karakterer og måden hvorpå beslutningen vedrørende opsigelsen af lejemålene blev truffet.

Det har været en hård start, vi startede op med at prøve at finde nogle børn, og det var et langt sejt træk. Vi fandt så nogen børn på et tidspunkt, hvor vi havde 5 drenge, hvor vi holdt møde, intromøde, og så tog vi på udflugt til Kronborg, hvor vi fik en is og snakkede lidt med de her knægte, og da det ligesom skulle tage fat i det reele, hvad skal man sige, mødeplanlægning og de der ting, så er de ligesom faldet fra, og der var en af dem hvis forældre ikke synes at det var en god ide, og han var ellers top motiveret, og så dryssede de andre også fra....Men det har været meget langt sejt træk, og jeg tror på, uden at skulle sætte mærkat på nogen, jeg tror at det har noget med nogen etniske baggrunde at gøre, at der nogen få af

drengene, selvom de er blevet taget ud af det, vi ved at der været nogle forældre, der synes at vi ikke skulle gå og præge deres drenge med vestlige værdier, det skulle de nok selv, og den er svær at modargumenterer. Det synes jeg er piv ærgerligt, fordi jeg netop er farveblind, jeg er ligeglad om folk er gule eller sorte eller grå eller blå, børn er børn, og når man lever her, som vi gør i en "Ghetto", hvad ved jeg, så synes jeg at det er sundt, at man ser at der er nogle andre aspekter, end lige der hvor man bor, men det har været svært at vende forældrene. Jeg tror, det er så min egen tese, at det her med den sociale helhedsplan, det har gjort at man har haft nogen negative stemninger, vibrationer, holdninger til Boliggården, og at de der af kommer og siger at vi ikke skal blande os i det her, fordi at de ikke vil os noget godt.

(Stig Hansen Bilag 3:2)

Med hjælp fra Marshalls optik, forstår jeg ghettoudpegelsen som en negativ social status, hvor mange af kriterierne er baseret på beboernes sociale klasser. Heraf f.eks. udstiller regeringen nogle almene boligområder på baggrund af blandt andet beboernes økonomisk indtægt, etnisk baggrund og opnået uddannelsesstatus. Dermed vil jeg med afsæt i min forståelse af Marshalls ideal, argumentere for at medborgerskabsidealet med universelle rettigheder uanset social klasse ikke kan i kraft af ghettolovpakkens eksistens ikke opnås i udsatte boligområder. f.eks. i Nøjsomhed blev beboernes politiske rettigheder i nedprioriteret og sat til side i beslutningen om helhedsplanen i 2019.

Stig har som driftsmedarbejder reoveringen og udviklingen i Nøjsomhed som en spændingsfuld proces, og udtrykker følgende:

men man skal bare også kunne forstå de mennesker, de følelser, de har måske boet derude i 10, 20, 30 år måske og er blevet flyttet. Så det har været en lang proces, og nu kan vi se enden på bygningerne, vi kan se enden på lokalområdet. Vi kan se ideen med det hele, der begynder at flytte nye beboere ind i de reoverede lejligheder. De er jo et kæmpe plus for os alle sammen. Det har været lidt malurt i bægert, fordi der har været følelser i det, og sådan er det bare.

(Stig Hansen bilag 3:1)

Ifølge Stig er det vigtigt at sætte sig i folks frustrationer, og forstå hvilke følelser, der kan fremkomme, når de skal flytte fra deres kendte omgivelser.

Set med et medborgerskabsperspektiv, fortolker jeg Stigs forståelse af beboernes frustrationer, som en anerkendelse af forskellige lokale perspektiver på helhedsplanen.

Det er som følge af helhedsplanen, at Stig oplevede et opdelt os og dem samfund i Nøjsomhed, hvor der er blevet skabt et ”os” i form af boligorganisationen og et ”dem” i form af beboere med anden etnisk baggrund (Bilag 3:6). Jeg fortolker, med afsæt i Turners teori, dette som en spænding mellem kulturel baggrund og demokratisk deltagelse i Nøjsomhed, hvor de få børn med anden etnisk baggrund, der er tilbage i Nøjsomhed får ikke lov til at deltage i BD af deres forældre. Jeg fortolker forældrenes manglende samtykke til BD som en forstærket passiv medborgerrolle, der kan tyde på mistillid til boligorganisationen.

For at fremme medborgerskab i udsatte boligområder gennem BDs børneinddragende og almen dannende demokratiske processer, er det altafgørende at involvere forældre og invitere dem med til en dialog. Hvor i Vapnagård er kulturelle forskelle, som spænder, ifølge Anje, ben for børnenes deltagelse i BD, og her spiller informering af forældre et afgørende element for rekruttering af børn (Bilag 4 Anje: 4).

En anden vigtig faktor for implementeringen af BD er andelen af børnefamilier i boligområderne, som har stor betydning i rekruttering af børn ifølge Stig (Bilag 3:12). Stig oplever at de boligområder, der har haft succes med etableringen af BD, fx Ved Milestedet og Vapnagård, er de ofte boligområder med mange børn i aldersgruppen 9-13 år. Dette har muliggjort at rekrutteringen af børn til BD forløb efter hensigten (Bilag 3:12). Inspireret af Turners senmoderne kultur, vil jeg fremhæve betydningen af viden om lokalområdets forskellige kulturer, heraf antal børn i målgruppen vigtig rolle for etableringen af BD, hvor mangel af børn anses som en udfordring. Boligområder med få børn som f.eks. Nøjsomhed i Helsingør som det fremkommer i Stigs fortælling, trækker lighed til Kanalkvarteret i Ålborg som Stine tilkendegiver at antal børn i afdelingen var en udfordring. Stine fortæller at i Kanalkvarteret i Ålborg har mangel på børn været en afgørende faktor for forankring af BD (Bilag 2:28).

Det er en af faktorerne for det svære start Stig oplever i Nøjsomhed, hvor han bemærker

Der er måske ikke plads til BD lige nu, det kan være at der er først om 1 år eller 2, når der begynder at komme nogle børn herude, så må vi tage den derfra. Det er ikke død piv nødvendigt for mig at lave et BD, hvis jeg ikke har noget at

arbejde med, så giver det sig selv, men jeg synes bare at det er ærgerligt, fordi netop herude at der er brug for at få samlet børnene.

(Stig Hansen Bilag 3:8)

Derfor er det ifølge Stig netop relevant at etablere BD i Nøjsomhed, som kan skabe grobund for at børn får en anden forståelse for boligområdet og børnene kan gennem inddragelse som medborger, få et andet perspektiv til både boligområdet og demokratiske processer. Børnene i Nøjsomhed er interesseret i BD, oplever Stig, og de har et godt forhold til driftsmedarbejderne, hvor de hilser og snakker sammen. så længe far ikke er med (Bilag 3:3).

Inspireret af Turner kan børnenes forskellige ageren foran forældrene og bag forældrene tyde på at børn er klar over forældrenes holdninger og bliver låst fast i den kultur, der er blevet skabt i kølevandet af opsigelsen af de 96 lejemål.

Dette kan ud fra Marshalls forståelse tyde på at forældrene ikke følger sig som medborger og trækker sig fra fællesskabet, som de ikke føler sig retfærdigt og lige behandlet af. Inspireret af Turner 4 undertyper af medborgerskab, kan det argumenteres at beslutningen om helhedsplanen medskabte en forstærkning af et passivt medborgerskab, og derfor bliver familien eller etniske relationer arenaen for moralsk udvikling. Dette eksemplificeres i Stigs fortælling om den ene drengs forældres modstand til BD medfulgte at de resterende drenge fulgte trop. Hvor det i Anjes fortælling har været det modsatte. Inspireret af Turners teori tyder begge eksempler på betydningen af familierelationer for mange af beboerne i de to boligområder, hvilket kan anvendes til fordel i informeringsprocessen, hvor det er ifølge Anje, kan gøres ved at investerer mere tid på informeringen af forældrene i opstartsfasen og inviterer dem ind til formøder (Bilag4:9).

7.2.3 Delkonklusion

Jeg kan med afsæt i delanalysens resultater konkluderer at alle boligafdelinger er unikke med hver sin struktur, relationer og kulturer som på hver sin vis påvirker etableringen af BD. BD er et kulturforandrende projekt, hvor børn ses som ligeværdige medborger med ret til medbestemmelse i områdeudvikling. Denne anerkendelse er betinget af gode relationer og motiverede aktører for BD. Dette er især relevant i fraværet af politiske rettigheder for børn i boligområderne. BD afhænger også af gode relationer mellem beboerne og boligorganisationen. I Nøjsomhed spillede ghetto udpegning af boligområdet en stor betydning for rekruttering af børn til BD-projektet. Den lokalhistoriske kontekst har i Nøjsomhed været en udfordring, hvor forældrene har valgt at trække

sig og børnene væk fra fællesskabet. Stig ser det som en effekt af de fysiske helhedsplaner, som boligområdet har været præget af og at forældre med anden etnisk baggrund i høj grad ikke ønsker at være i led med boligorganisationen. Dermed kan jeg, med baggrund i Marshalls tese om universelle rettigheder, antage at med ghettolovpakken, skabes ikke den lighed og følelse af medborgerskab som Marshall forudsætter. I Vapnagård er det ifølge Anje en manglende kulturel viden om demokratiet, der er den største udfordring og håber at kunne give børn med BD-projektet bedre forudsætninger, for at forstå og have lyst til at indgå i fællesskabet. Derfor ligger Anje en stor betydning og en nødvendighed i at inddrage og informere forældre mere i opstartsfasen, for at give børn bedre forudsætninger i at deltage i BD.

Med afsæt i Turners forståelse kan forskellige struktur i almene boligafdelinger, heraf størrelse, driftsorganisering, afdelingsbestyrelsen, relationer og kulturer fortolkes som en sen moderne kulturel fragmentering. Disse skal tages i betragtning i etableringen af et demokratisk projekt som BD, da det kan spille en afgørende faktor for, hvorvidt det lykkedes i etableringsfasen at få rekrutteret børn, samt hvilken betydning også for forankringen af projektet som tilfældet i Ålborg.

8 Diskussion

I dette afsnit præsenteres læseren for en diskussion af nogle udsagn i analysen.

Denne undersøgelse er et sammensat resultat af fire aktørs perspektiver på børnedemokratiprojektet set med mine forståelse af Harts inddragelsesstige, Marshalls ideal for medborgerskab og Turners kulturelmedborgerskab. Med en adoption af Turners senmoderne samfund med fragmentering af kultur, har jeg i dette speciale forsøgt at belyse fire forskellige vinkler på børnedemokratiprojektet og dets udfordringer for at forstå nogle eksisterende subkulturer i almene boligområder.

De lokalbaserede relationer har en afgørende betydning for, hvorvidt BD-projektet kan lykkedes med at give børn medbestemmelse i udviklingen af deres boligområde. Set med Marshalls optik på medborgerskab og Harts grader af medbestemmelse kan børnedemokratiprojektets relations båret form tyde på en svaghed i demokratisk proces, da børns medbestemmelse afhænger af gode forhold mellem f.eks. driftsmedarbejder og afdelingsbestyrelse. Man kan risikere at børnenes forslag bliver afvist som følge af et spændt forhold mellem afdelingsbestyrelse og driftsmedarbejder. På den anden side set med Turners perspektiv, kan denne afhængighed af lokalviden og kendskab til nogle af de eksisterende kulturer i et givent boligområde, vise en anerkendelse af et multikulturelt samfund med individuelle lokale behov. Konradis tilpasning af antal tovholdere viser en

anerkendelse af kulturen i driften, hvor der er af forskellige årsager, forgår skift og rokeringer mellem driftsmedarbejder og boligafdelinger. Et andet eksempel som tydeliggør kulturens betydning for børnedemokrati ser vi i informanternes delte forståelser af forældrenes beslutninger for deres børns deltagelse i BD. De forskellige forståelser kan relateres til informantens position og relation til boligområdet. Heraf ser Sophie som konsulent forældrenes beslutninger som et tegn på manglende information og anerkender et behov for kommunikation på forskellige sprog. At informering kun forgår på dansk, er en svaghed for et demokratisk projekt som BD.

Set fra Anjes perspektiv er mange beboere med anden etnisk baggrund passive borgere, som ikke deltager i fællesskabet i boligområdet. Manglende kulturelt kendskab til demokratiske processer og passivt medborgerskab er årsagerne bag forældrenes med anden etnisk baggrund manglende samtykke til BD. Dette kan forklares med at Anje som bestyrelsesformand i Boliggården identificerer sig som en del af boligorganisation og hendes holdning afspejler en høj grad af loyalitet mod boligorganisationen.

Det fremkommer også ved at hun referer til et "vi" i beslutningen om tvangsflytning af beboer i Nøjsomhed, som hun har været med til at vedtage (Boliggården 2020), (Bilag 4:26). Inspireret af Turner kan Anjes engageren for demokratiet og fællesskabet i Vapnagård ses som en fordel for børnedemokratiet, og hendes viden om deltagelseskulturen i boligområdet illustrer hendes subjektive vinkel på de eksisterende kulturer i boligområdet.

Stig er splittet mellem sin loyalitet til Boliggården, som arbejdsgiver på den ene side og på den anden side sin loyalitet mod beboerne og deres følelser (Bilag 3:16). Han har stor forståelse for beboernes følelser og frustrationer. Denne sondring skaber et reflekterende billede af kulturen i Nøjsomhed. Hans holdninger tydeliggør at han som driftsmedarbejder ansat hos Boliggården er personligt glad for det ekstra arbejde som helhedsplanen medførte, men på den anden side har han gennem hans nær kontakt med beboere fået en relation til dem, og deraf kan ses deres frustration over at de fik frataget deres boliger og det resulterede i en sag mod Boliggården og skabelsen af os og dem kulturen.

Jeg har i denne undersøgelse talt om medborgerskabet for forældre baseret på mine informanternes viden, men ikke talt med selve forældrene. Det kunne være relevant at inddrage perspektiver fra forældre med anden etnisk baggrund. Det kunne være relevant at undersøge baggrunden for forældrenes beslutninger vedrørende BD, for at få bekræftet eller afkræftet påstande som kulturelle forskelle eller hvorvidt deres beslutning er afkommet som en effekt på opsigelsen af de 96 familier og mistilliden til boligorganisationen.

Her kunne teorier som Wacquant ” byens udstødte” og Erving Goffmans ”Stigma” have været analytiske redskaber til at forstå deres vinkel, samt forklarer hvordan regeringens ghettolovpakken påvirker udvikling på lokalområde niveau. Når regeringens argument for ghettolovpakken var (er), at bekæmpe parallelsamfund, viser etableringen af BD i f.eks. Nøjsomhed, en omvendt effekt, hvor beboerne trækker sig fra fællesskabet og søger mod familien.

9 Konklusion

I dette speciale har jeg præsenteret læseren for, hvordan børn i alderen 9-13 bliver i børnedemokratiprojektet inddraget i udviklingen af deres boligområde. De bliver gennem forskellige metodiske redskaber informeret om deres mulighed for at påvirke deres boligområde. Børn lærer at undersøge boligområdet gennem fotosafari. De lærer i børnemøder ved hjælp og støtte af tovholder, at reflektere samt argumentere for deres børnedemokratiske forslag. De lærer også at indgå i en demokratiske dialog med afdelingsbestyrelsen og være med til at skabe forandring i boligområdet. Jeg kan ude fra specialets resultater konkludere at fraværet af politiske rettigheder for børn i områdeudvikling af almene boligområder, begrænser børnenes muligheder for at blive inddraget som ligeværdige medborger. For at børn kan betragtes som medborger i områdeudvikling forudsættes tilstedeværelse af en voksen anerkendende kultur, hvor børn anses som kompetente og ligeværdige aktører. Børn kan ikke defineres som medborger ud fra Marshalls og Turners medborgerskab ideal, da det forudsætter eksistensen af civile, politiske, sociale og kulturelle rettigheder for alle børn uanset socialklasse. Børnedemokrati er et kulturforandrende projekt, hvor både driftsmedarbejdere og afdelingsbestyrelser lærer at samarbejde med og inddrage børn i områdeudvikling. For at fremme medborgerskab i almene boligområder er det vigtigt at involvere forældrene og inviterer dem til informering og dialog. Fokuseret forældre inddragelsen kan anvendes, som et metodisk børnedemokratiske redskab i stort set alle boligområder. Den kan peges at være nødvendig i udsatte boligområder, hvor der kan som følge af ghettolovgivning opstå et splittet ”os og dem” kultur. Det er interessant at man med regeringen ghettolovpakken på den ene hånd vil forandre og udvikle belastede boligområder, men påvirkning af det er at det bliver svært at udvikle i netop disse boligområder.

10 Litteraturliste

AKB, Rødovre, & Konradi-liv i og mellem husene (2016) *BD i almene boligområder: erfaringer fra AKB ved Milestedet*. Inspirationshæfte.

AKB, Rødovre, & Konradi- liv i og mellem husene (2019) *Giv børn en stemme i boligområderne!* Inspirationshæfte. Konradi.dk
<https://www.konradi.nu/wp-content/uploads/2019/12/Inspirationshaefte-giv-børn-en-stemme-i-boligområderne.pdf>

Arnstein, S. R. (2019) *A Ladder of Citizen Participation*. Journal of the American Planning Association. [Online] 85 (1), 24–34.

Astrup, M. (2018) *Hvorfor børns mening er vigtig i byudvikling*. LinkedIn.
<https://www.linkedin.com/pulse/hvorfor-børns-mening-er-vigtig-i-byudvikling-marie-astrup-sørensen/>

BL. (2017) *Børn bygger byen*. Udgivet på Bl.dk (Lokaliseret sidst 16.april.2023).
<https://bl.dk/media/1542/bbb-magasin-2017.pdf>

Brinkmann S., & Tanggaard, L. (2020). *Kvalitative metoder- en grundbog*. 3. udgave. 1. oplag. Hans Reitzels forlag.

Bolig og Planstyrelsen (2022) *Udsatte områder og parallelsamfund*. Bolig og planstyrelsen.dk
<https://bpst.dk/da/Bolig/Udsatte-boligomraader/Udsatte-omraader-og-parallelsamfund#omraadeafgraensninger>

Boliggården (2019) *Information til beboerne Nøjsomhed/Sydvej- Den fysiske helhedsplan*. Boliggården
<https://www.stadsmagasinet.dk/wp-content/uploads/2020/02/20-01-2020-Bilag-02.03-3-Nøjsomhed-Infoavis-om-helhedsplan-november-2019.pdf>

Boliggården (2020) *Nøjsomhed – Helhedsplans godkendt*. Boliggården.dk
<https://boliggaarden.dk/om-os/nyheder/nyheder/noejsomhed-helhedplans-godkendt/>

Bruun Vindum Brandt, K. (2021) *Nøjsomhed forsvinder fra omstridt liste- få overblikket her*. Tv2kosmopol.dk
<https://www.tv2kosmopol.dk/lorryland/noejsomhed-forsvinder-fra-omstridt-liste-faa-overblikket-her>

Børnedemokrati (2023a) *Oversigt over børneinddragelsesaktiviteter*. Børnedemokrati.dk
<http://BD.dk/wp-content/uploads/2019/12/Oversigt-over-børneinddragelsesmetoder.pdf>

Børnedemokrati (2023 b) https://www.facebook.com/Boernedemokrati?locale=da_DK

Børneportalen (2023a) *Kend dine rettigheder*. Børneportalen. Dk (lokaliseret d.13.maj 2023). <https://www.boerneportalen.dk/kend-dine-rettigheder/>

Børneportalen (2023b) *Vold og overgreb- dine rettigheder*. Børneportalen.dk (lokaliseret d.06 maj.2023). <https://www.boerneportalen.dk/kend-dine-rettigheder/vold-og-overgreb-dine-rettigheder/>

Carroll, Witten, K., Asiasiga, L., & Lin, E. (2019) *Children's Engagement as Urban Researchers and Consultants in Aotearoa/New Zealand: Can it Increase Children's Effective Participation in Urban Planning?* *Children & Society*, 33(5), 414–428. <https://doi.org/10.1111/chso.12315>

Carstensen, T. A., Sehested, K., & Lund, D. H. (2013) *Byplanlægning med børn og unge. I Den grænseløse by* (s. 146-149). Center for Strategisk Byforskning. http://www.byplanlab.dk/sites/default/files2/den_graenselose_by_bog.pdf

Gerion, C. (2020) *Retssag: Lejere skal flytte fra ghetto trods protest*. Kosmopol.dk <https://web.lorry.bazo.dk/helsingoer/retssag-lejere-skal-flytte-fra-ghetto-trods-protest>

Graversgaard, J. (2020) *Boligen og klassekampen- hvad kan vi lære af Friedrich Engels?* Solidaritet.dk <https://solidaritet.dk/boligen-og-klassekampen-hvad-kan-vi-laere-af-friedrich-engels/>

Hart, R. (1992) *Children's Participation: From tokenism to citizenship*, *Innocenti Essay*, no. 4, International Child Development Centre, Florence

Hayball, & Pawlowski, C. S. (2018) *Using participatory approaches with children to better understand their physical activity behaviour*. *Health Education Journal*, 77(5), 542–554. <https://doi.org/10.1177/0017896918759567>

Heim, S.(2020) *Nu er Nøjsomheds 96 familier opsagt*. Sn.dk <https://www.sn.dk/helsingoer-kommune/nu-er-noejsomheds-96-familier-opsagt/>

Højgaard Jensen, Busck, A., Højgaard Jensen, E., Jørgensen, G., Hansen Møller, K., Winther, L., Partoft, M., & Albertsen, N. (2013) *Den grænseløse by*. (1. oplag.). Center for Strategisk Byforskning.

Marshall, T. H. (2003) *Medborgerskab og social klasse*. Kbh: Hans Reitzel.

Nielsen, R.M. (2022) *Opsigelse i boligområde var ikke etnisk forskelsbehandling*. Fagbladet. <https://fagbladetboligen.dk/alle-nyheder/2022/juni/opsigelser-i-boligomrade-var-ikke-etnisk-forskelsbehandling/>

Nordström, & Wales, M. (2019). Enhancing urban transformative capacity through children's participation in planning. *Ambio*, 48(5), 507–514. <https://doi.org/10.1007/s13280-019-01146-5>

Redbarnet (2022) *Børnekonventionen- i let udgave*.Redbarnet.dk
<https://redbarnet.dk/skole/boerns-rettigheder/boernekonventionen/>

Regeringen (2016 -2019) *LÆS HER: Definitionen af en ghetto- de fem kriterier*.Regeringen.dk
<https://www.regeringen.dk/nyheder/2017/ghetto-listen-2017-to-nye-omraader-tilfoejt-fem-fjernet/ghettolisten-definition-af-en-ghetto/>

Retsinformation (2023a) *Bekendtgørelse af FN-konvention af 20.november 1989 om barnets Rettigheder*. Retsinformation.dk
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/1992/6>

Retsinformation (2023b) *Bekendtgørelse af lov om kommunal anvisningsret*. Retsinformation.dk
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2009/1045>

Ritzau (2022) *Opsagte lejere fra ghetto får lov til at gå i Højesteret*. tv2kosmopol.
<https://www.tv2kosmopol.dk/helsingor/opsagte-lejere-fra-ghetto-faar-lov-til-at-gaa-i-hoejesteret>

Slavensky,E.(2019) *De skal tvangsflyttes fra deres hjem: "Det er jo ikke os, der er problemet!"*.
Kosmopol.dk
<https://www.tv2kosmopol.dk/helsingor/de-skal-tvangsflyttes-fra-deres-hjem-det-er-jo-ikke-os-der-er-problemet>

Sloth. (2016) *Børneinddragelse i Det Danske Samfund: skal børn inddrages på lige fod med voksne i samfundets beslutninger?* Cand. mag.spec. indiv.

Socialrespons (u.å.) *Børnedemokraternes tanker om BD- Statusnotat 4 BD i almene boligområder*.
Konradi.nu
<https://www.konradi.nu/wp-content/uploads/2019/06/Statusnotat-4.pdf>

Sørensen, K. (2022) *Hvad er en almen bolig?*BL.dk (sidst opdateret 10.10.2022).
<https://bl.dk/politik-og-analyser/temaer/hvad-er-en-almene-bolig/>

Turner,B.S. (1994) *Postmodern Culture/ Modern Citizens*, i van Steensbergen (1994): *The Condition of Citizenship*. London, Sage.

Transport-, Bygnings- og Boligministeriet (2018). *Liste over udsatte boligområder pr. 1.december 2018*. Uvm.dk

<https://www.uvm.dk/-/media/filer/uvm/udd/folke/pdf19/maj/190523-udsatte-omraader-2018.pdf>

Warming, H. (2011). *Børneperspektiver :børn som ligeværdige medspillere i socialt og pædagogisk arbejde*. 1. udgave. Kbh: Akademisk Forlag.